

Kalaallit Nunaanni meeqqat piitsuunerat

– inoqutigiiit meerartallit isertitaat kisitsisinngorlugit paasissutissat atorlugit misissueqqissaarneq

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – imm. 2

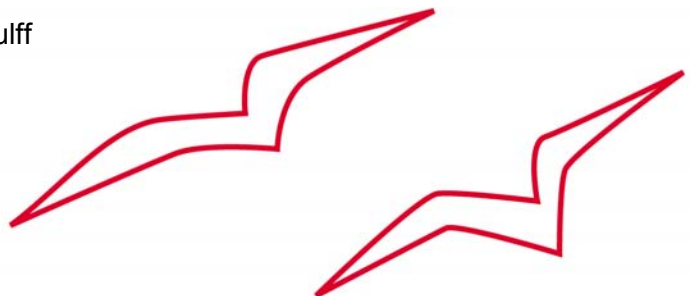
Suliarinnittut:

Christina Schnohr, Sissel Lea Nielsen og Steen Wulff

Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik

Videnscenter om Børn og Unge | Documentation Centre on Children and Youth

© MIPI – Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik, Nuuk, 2007

Suliniuummi akisussaasoq: Nina Banerjee

Saqqummersitaq naqiteqqinneqarsinnaavoq kikkunnit tamanik qarasaasiakkullu aaneqarsinnaalluni. Eqqortumik innersuussutiginninneq atorlugu naqeqqiineq inerteqqutaanngilaq. Allaaserisat naliliinerit eqqartuinerit MIPI-mut tunngasunik MIPI-milluunniit innersuisut – Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfimmik naqitertitat pineqartumut susassaqaarfimmut nassiunneqaqqunarput.

Nutserisoq: Hans Pavia Rosing, Rosing Consult

Nalunaarusiaq qallunaatuunngorlugu saqqummersinneqarpoq ima qulequtserlugu: Børnefattigdom i Grønland – en statistisk analyse af indkomstdata for husstande med børn.

SIULEQUT	5
ATAATSIMUT KATINNERA	9
Piitsuussutsimut killigitat pingasut	9
Ineneri	11
Piitsuunermut eqqaanarteq	11
Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqarluni meeqqat piitsutut inuusut	11
Piitsuunertut paasineqarsinnaasumi meeqqat piitsutut inuusut	11
Meeqqat akornanni piitsuussutsimik inuulernissamut navialersitsisutut annertusaasut pissutsit pilersitseqataasutut isigineqartut	12
Meeqqat piitsuusut kommuunini agguataarneqarnerat	12
Allanut naleqqiullugu meeqqat piitsuusut nunani allani	13
Aalajangersimasumik suleriaaseqarnermi allannguuteqartoqarsinnaaneramik maluginiagassat	13
Inassutigineqartut	14
AALLAQQAASIUT	15
Nalunaarusiap ilusilersornera	16
Paasissutissat periaaserlu	16
Piitsuunerup nalilernissaanut najoqqutarisat pingasut atorneqartut	16
Paasissutissat	22
Misissueqqissaarnermi iliuutsit	29
KALAALLIT NUNAANNI INOQUTIGIIT ISERTITAAT	31
Isertitat agguataarneri pingaaruteqartinnerilu	31
Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiineq	34
KALAALLIT NUNAANNI MEEQQAT PIITSUUSUT AMERLASSUSAAT	39
Piitsuuneq sumiiffinnut agguataarlugu	43
Kalaallit Nunaani meeqqat piitsuusut ukiui	45
Piitsuunermut najoqqutarisat arlallit atorlugit immikkoortiterineq (inoqutigiit 1-2 inersimasortallit)	46

MEEQQAT PIITSUNNGORNISSAANNUT NALORNINARSINNAASUT	47
Regressionsanalyse-mik taaneqartartup nassuiarneqarnera	47
Imminut attuumassutillit: Piitsuunermut eqqaanartoq	48
Imminut attuumassutillit: pisariaqavissuinnarnut pisartagaqarluni pissakilliorneq	50
Imminut attuumassutillit: Pissakilliuvinneq	53
NUNANI ALLANI MEEQQAT PISSAKILLIORNERAT	55
KALAALLIT NUNAANNI MEEQQAT PIITSUUNERAT – PAASISAT INERNILIINERILLU	56
Suleriaatsiami nangaanarsinnaasut	58
NAGGASIINEQ SIUNNERSUUTILLU	60
Misissuinissat allat	61
Meeqqat pissakilliornerat akiorniarlugu iliuutsit	62
ILANNGUSSAQ 1	63
ILANNGUSSAQ 2	65
Akilersuutit pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagallit kommuunikkaarlugit nalunaarsuutit 2004	66
ATUAKKAT NAJOQQUTARINEQARTUT	69

Siulequt

Inuiaqatigiit akornanni meeqqat atugaat, isertitatigut assigiinngissuseq aammalu piitsuussuseq pillugit arlaleriarluni oqallittoqartarpoq. Oqallittarnerit meeqqanut tunngassuteqaraluartut, taamaattoq meeqqat nammineq nipaata tusarneqarsimanngillat sulii. Kisitsisitigullu takussutissanik amigaateqarpugut, meeqqat qanoq amerlatigisut piitsuussusermik atugaqarnersut aammalu meeqqat qassit inuunermi atugassarititaasunik nammanngitsunik eqqugaanersut.

Taamaammat MIPI-ip aaliangersimavaa aallarnissallugu misissuineq “Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat”. MIPI-ip suliassarivaa meeqqanut tunngasunik paasissutissanik katersineq, pilersitsineq aammalu akunnermiliunneq, unalu misissuinissaq tamakkununga suliassanut kivitsisooqataassaaq. Annerusumik kissaatigineqarpoq misissuinerup tunngavilissagaa oqallinneq tigussaasoq anguneqarumaartoq meeqqat qanoq inuuneqarnerannut aammalu tunngavimmik siunertaqarlutik anguniakkanut naapertuuttunik. Neriutigineqarportaaq misissuineq taama ittoq siunissami aallunneqarumaartoq MIPI-mit imaluunniit allanit, taamaasilluni meeqqat qanoq inuuneqarnerat qanorlu ineriartortoqarnersooq malinnaavigisinnaanngoqqullugit.

Misissuineq pingasunik immikkoortortaqarpoq, tamarmik immikkut nalunaarusiatut naqiterneqartussat:

Kalaallit Nunanni meeqqat inuuniarnerat – imm. 1

Meeqqat pissakillioortut – Ilaqutariinni aningaasarliortuni meeqqanik angajoqqaanillu apersuilluni misissuineq

Meeqqat isaannit malillugu nalunaarusiaq oqariartuuteqarpoq, meeqqat isertitakitsuneersut qanoq ilaqutariit aningaasaqarnikkut inissisimanerat misigineraat atorneraallu. Meeqqat angajoqqaavisalu isertitakinninneersut apersorneqarnerisa saniatigut nalunaarusiaq tunngaveqarportaaq meeqqat atuarfiannit 9. aamma 10.-klassimi atuartut stilliliaannit aammalu meeqqat 11-12-inik ukiullit titartagaannit.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuuniarnerat – imm. 2

Kalaallit Nunaanni meeqqat piitsuunerat – inoqutigiit meerartallit isertitaat kisitsisinngorlugit paasissutissat atorlugit misissueqqissaarneq

Nalunaarusiaq kisitsisitigut takussusiivoq, Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisaatigut misissuineri, isertitat, ikiorsiissutit aammalu illoqatigiit katitigaanerat naapertorlugit meeqqat qassit nunatsinni piitsuussusermik eqqorneqarnersut. Nalunaarusiami aamma misissorneqarpoq suut peqquataasarnersut meeqqat piitsuussusermik eqqugaasarnernannut pissutsit ilumoortut tunngavigalugit. Nunatsinni pisortatigoortumik nalunaarsorneqarsimangilaq inuit qanoq annertutigisumik isertitaqaraangata piitsuussusermik nalunaarsorneqarsinnaanersut, taamaasilluni nalunaarusiami tunngavissamik taama ittumik peqannginneq pissutigalugu nunarsuatsinni killiliussat atorneqartartut nalunaarusiami tunngavigineqarput.

Kalaallit Nunanni meeqqat inuuniarnerat – imm. 3

Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip isumaqatigiissutaa aamma naammaginartumik inuuneqarnissamut meeqqap pisinnaatitaanera

Misissuineri immikkoortuni I aamma II-mi paasisat tunngavillit aallaavigalugit nalilernerqarpoq nunatsinni meeqqat piginnaatitaaffitik atorneraat ”inuunermi atugarisatigut pisariaqartitat, meeraq timikkut, tarnikkut, anersaakkut, siunertaqarnikkut aammalu innuttaassusikkut ineriartornissaanut minnerpaamik atugassarititaasut” meeqqat FN-imi nunat naalagaaffiit naapertorlugit piginnaatitaaffii. Nalunaarusiami aamma misissorneqarpoq piginnaatitaaffiit taakku qanoq paasineqarsinnaanersut. Nalunaarusiamittaaq aamma ingerlateqqinneqarput FN-imi nunat naalagaaffiit innersuussutaat, meeqqat inuunermikkut atugarisaat qanoq malinnaaffigineqarsinnaanersut qanorlu pitsanngorsarneqarsinnaanersut.

Nalunaarusiat pingasuusut tunngavigalugit saqqummersinneqassaaq misissuineri ataatsimut inerniliineq.

Kalaallit Nunaanni piffissami kingullermi akileraartarnikkut inatsimmi aammalu ikiorsiissutitigut inatsimmi allannguisoqarnikuuvoq qularnangitsumik ilaqutariit meeqqallu isertitatigut inissisimanerannik allannguisussamik. Nalunaarusiamik aallaaserinnittut erseqqissaatigaat qulaani taaneqartut allannguiffigineqarsimasut tunngavigalugit allannguutinik aammalu sunniutaasinnaasumik misissuisoqarsimangilaq. MIPI-ip tamanna tunngavigalugu innersuussutigaa piffissaq naammaginartooq ingerlareerpat allannguutasimasut tunngavigalugit misissuisoqasaassoq inatsisitigut malitseqartumik allannguneq meeqqat inuunermikkut atugarisaannik sunniuteqartumik allannguuteqarsimanersoq.

Qujanaq

MIPI qujavoq Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmut suleqatigiilluarsimanermit, aammalu nalunaarusiap suliarineqarnerani allaffimmik inissaqartitsisimammat taavalu siunersueqataasimalluni.

MIPI ummammik pisumik qujarusuppoq, meeqqanut aammalu angajoqqaavinullu apersorneqartunut, stiilliorsimasunut titartaasimasunullu nalunaarusiami siullermi atorineqartunik.

Atuarfiit meeqperiviillu ikiuutaasimapput stiilnik aamma titartakkanik aaqqissuussinermi. Pisiffik aamma Naluttarfik Malik meeqqanut apersorneqartunik poortukkanik tunisisimapput. Inuinnaat uani misissuinermit aamma taperseeqataasimapput, tassalu misissuinermit allaaserinnittut inisimasorineritigut. Tamaasalu qutsavigaagut.

Minnerungitsumik annertuumik qutsavigerusuppagut kommuunit aammalu kommuunini sulisut misissuinermit tapersersuisimasut. Taakkuummatami apersorneqartunik innersuussisimasut aammalu assartuinikkut, inissaqartitsinikkut, nutserinikkullu aaqqissuussisimasut. Kommuunit aamma aningaasaliisimapput ilaatigut inissaqartitsinikkut aammalu/imaluunniit nutserinikkut. Pisortanittaaq aamma soqutigineqarpoq meeqqat qanoq inuuneqarnerat erseqqissarneqarnissaat.

Misissuinerlu aamma inunnik malinnaasoqarpoq. Sinniisuutitallu ukunaneersuupput, KANUKOKA, Ilaqtariinnermut Pisortaqarfik, Kultuureqarnermut, Ilinniartitaanermit, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Pisortaqarfik, Ineqarnermut Angallanermullu Pisortaqarfik, Peqqinnissaqarnermut Pisortaqarfik, Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, Ilisimatusarfik aammalu Sorlak. Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik inimik suliffissamik atukkiisimavoq aammalu kisitsisinik misissueqqissaarnermit ikiuutaasimavoq assullu tamanna iluaqutaasimalluni. Inuit misissuinermit malinnaasut misissuinerup pitsaassusaanut tapersersuullutik tunniusseqataasimapput, erseqqilluartumik nassuiaanikkut aammalu siunnersuutitnik arlalinnik tunniusseqataasimallutik, taakkulu qutsavererusuppagut.

Kiisalu naggataatigut aningaasanik katersugaateqarfiit assigiinngitsut aningaasaliisullu allat misissuineq uumap naammassilluni inerneqarnissaa qulakkeersimavaat aningaasatigut tapersersuinikkut. Aningaasaliisullu ukuupput, Augustinus Fonden, Kalaallit Nunaanni Ilisimatuutut mississuineranut kommissioni (Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland), Namminersornerullutik Oqartussat Ilisimatusarnermut aningaasaliisartuat, Knud Højgaard-ip aningaasanik katersugaateqarfia, Kalaallit Røde Korsiat aammalu NAPA. Taakkulu tapersersuinerannut annertuunik qutsavigaagut.

Laannguaq Lyng
Siulittaasoq Ilisimasaqarfimmi

Nina Banerjee
Pisortaq aamma Suliamik aqutsisoq

Ataatsimut katinnera

Nalunaarusiaq una Kalaallit Nunaani meeqqat piitsut amerlassusaasa misissuivigineqarnerinik imaqarpoq. Misissuinerup siunertaraa Kalaallit Nunaani meeqqat piitsut amerlassusaasa takussutissinneqarnissaat, aammalu meeqqat piitsut illoqutigiinni ilisarnaatigisartagaasa misissuivigineqarneri.

Misissuineq una Kalaallit Nunaata Naatsorsueqqissaartarfiata (Grønlands Statistik/GS) nalunaarsuiviinit paasissutissat tunngavigalugit ingerlanneqarpoq, tamatumani ukioq 2004-imi illoqutigiit 18-it tikillugit ukiulinnik meerartallit nalunaarsorneqarsimasut ilanngullugit. Paasissutissanik tunngavigineqartut katillugit illoqutigiit 8.082-iupput, kommuunini 17-ineersut. Paasissutissani katillugit inersimasut 17.923-iupput aammalu meeqqat 15.979-iullutik. Illoqutigiit 1.362-it (17%-it) nunaqarfimmi inissisimapput, illoqutigiit 4.703 (58%-it) Kalaallit Nunaata illoqarfiini inissisimapput, taakkunannga illoqutigiit 2.017-it (25%-it) illoqarfik annermi Nuuk-mi inissisimallutik.

Piitsuussutsimut killigititat pingasut

Kalaallit Nunaani piitsuussutsimut aalajangersimasumik killigititaqartoqanngilaq, pisortatigoortumilluunniit qaqugukkut piitsutut inuulersimanermik killigititaqartoqarani. Tamanna tunngavigalugu nalunaarusiaq una meeqqanut piitsunut killigititat pingasut tunngavigalugit suliarineqarpoq, soorlu nunani allani meeqqat piitsut pillugit nalunaarusialionerni tamanna tunngavigalugu ilisimatuut allat suliarinnittartut.

	Meeqqat piitsuusut (Amerlassusaat kiisalu %-nngorlugu Kalaallit Nunaat tamakkerlugu)		
Piitsuussuseq suussusia	Meeqqat amerlassus ii	Illoqutigiit amerlassusii	Meeqqat amerlassus ii (%- nngorlugu)
Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq <50% ¹	1.416	576	9
Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq <60% ¹	2.817	1.142	18
Annertusisamik ikiorsiissutit	6.142	2.821	39
Imaaliinnarlugu takuneqarsinnaanngitsu mik piitsuussuseq ²	507	174	4

Kalaallit Nunaani meeqqat assigiinngitsutigut piitsuunermik
inuuneqartut
1 OECD-mi Kalaallit Nunaani isertitakinneerit takussutissineri
2 Illoqutigiikkaarlugit inersimasut 1-2 amerlassusillit, katillugit meeqqat
11.698-it

Piitsuussutsimut killigititat pingasut
tassaapput allanut naleqqiullugu
piitsuuneq, allatut
iliorfissaarussamik ikiorsiissutinik
pisartagaqarneq tunngavigalugu
piitsuuneq aammalu
imaaliinnarlugu
takuneqarsinnaanngitsumik
piitsuuneq. Takussutissiami
talerperlermi takussutissartai
ersersinneqarput. Periutsit
takussutissallu pimoorussamik
kingorna tulleriiaarneqassapput.

Piitsuunermut eqqaanartoq: Meeraq piitsuusutut naatsorsuunneqartarpoq, isertitat tigussaasut Kalaallit Nunaani akissarsiat appasinnerpaasutut inissisimasut 50%-ii ataallugit meeqqap angerlarsimaffigisaani akissarsiat inissisimappata. Allanut naleqqiullugu piitsuuneq atuutsinneqarpoq innuttaasuni allanut naleqqiullugu pissakinnerpaatut inissisimasunut. Naliginnaasumik ima paasineqarluni meeqqat piitsuussutsimi siuliani taaneqartumi inissisimasut tassaasut inuiaqatigiinni pigineqartussiatut naliginnaasutut imaluunniit pisariaqartinneqartutut isigineqartunut akissaqanngitsut imaluunniit atuinissamut periarfissaqanngitsut. Isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaasut akornanni inissisimasuni innuttaasut marlungorlugit assigiimmik agorneqarsimapput, affaami isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaaffissaa ataallugu inissisimapput, affaalu sinneri isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaaffii qaangerlugit inissisimammata. Nalunaarusiaq una allanut naleqqiullugu piitsuuneq ilanngullugu nalilersorpaa, meeraq piitsuusutut isigineqartarluni Kalaallit Nunaani illoqutigiinni isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaaffii 60% ataallugu isertitaqarfiuppat. Piitsuussutsimut killigititat pineqartut marluusut tamarmik nunarsuaq tamakkerlugu ilisimatusarnermi aammalu naatsorsueqgissaartarnerni akuerisatut sulinermi atorneqartarput. Isertitat tigussaasut naatsorsorneqartarput allanut naleqqiullugu piitsuussutsit illoqutigiit qanoq agguataarneqarsimaneri tunngavigalugit, tassa imaappoq inersimasut qassit aammalu meeqqat qassit illoqutigiinni pineqarnersut tunngavigalugit.

Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqarluni piitsuuneq: Meeraq piitsuusutut naatsorsuunneqartarpoq, illoqutigiinni meeqqap angerlarsimaffigisaani ukiup ingerlanerani

ikiorsiissutininik pisartagaqarsimappat. Ikiorsiissutininik pisartagaqarneq tunniunneqartarpoq inatsit tunngavigalugu allat aqcutigalugit pilersuinissamik periarfissaarunnerup kingorna. Piitsuussutsimut killigititanut tamatuma ilanngunneqarnera tunngaveqarpoq ukiup ingerlanerani illoqutigiinni ikiorsiissutininik pisartagaqartoqarsimappat, taava ukiup ingerlanerani piffissap ilaa aningaasaqarnikkut ajornartorsiuteqartoqarsimasoq.

Piitsuunertut paasineqarsinnaasoq: Meeraq piitsuusutut naatsorsuunneqartarpoq, illoqutigiinni najugaqarfigisaani isertitat tigussaasut ukiumut isertitat minnerpaaffiinit ikinnerusunik isertitaqarfiusumi najugaqarpat, tamatumani pisortanit pisartagaqarneq tunngavigalugu isertitat naatsorsorneqartartunit ikinnernik isertitaqarfiusumi.

Ineneri

Piitsuunermut eqqaanartoq

Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata meeqqat akornanni 9%-ii allanut naleqqiullugit piitsutut inuupput (isertitat appasinnerpaaffiisa 50%-ii ataallugit isertitallit). Tamanna ima isumaqarpoq meeqqat 1.416-it, illoqutigiinni 576-isuni, imaluunniit Kalaallit Nunaani meeqqat 11-iuppata ataaseq piitsutut inissisimavoq. Allanut naleqqiullugu piitsuussutsimut killigititaq isertitat aappasinnerpaaffiisa 60%-ii ataallugit inissinneqarpat, tamatumani nunani allani tamani tunngavittut atorineqartartut ilaat, taava Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata meeqqat 18%-ii piitsuussutsimi taaneqartumi inuupput. Tamatuma takutippaa meeqqat 2.817-it, illoqutigiit 1.142-it imaluunniit Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata 6-iat piitsuutut inuuvoq.

Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutininik pisartagaqarluni meeqqat piitsutut inuusut

Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata 39%-ii ikiorsiissutininik pisartagaqartuni inuupput. Tamatumani imaappoq meeqqat 6.142-ut, illoqutigiinni 2.821-ini imaluunniit Kalaallit Nunaani meeqqat quliuppata taakkunannga sisamat ikiorsiissutininik pisartagaqartuni meeqqat piitsutut inuupput.

Piitsuunertut paasineqarsinnaasumi meeqqat piitsuutut inuusut

Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiuppata 4%-ii imaaliinnarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsutut inuupput. Tamatumani imaappoq meeqqat 507-it, illoqutigiinni 174-iusuni imaluunniit Kalaallit Nunaani meeqqat 25-issaat tamarmik imaaliinnarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsutut

inuupput. Naatsorsueriaaseq pineqartoq suliarineqarpoq illoqutigiinni inersimasunik marlunnik illoqateqarfiusuni, tamatumani misissueqqissaarnermi meeqqat tamarmiusut sisamaraarterutaannaat ilanngunneqarlutik.

Meeqqat akornanni piitsuussutsimik inuulernissamut navialersitsisutut annertusaasut pissutsit pilersitseqataasutut isigineqartut

Ajuleriartornermi misissueqqissaarnerit ilaatigut takutippaat navialersitsinernut annertusaasutut pissutsit pilersitsisut ilaat, piitsuunermik pissutsit siuliani taaneqartut pingasuusut arlaannaalluunniit pineqartillugu, sunik tunngaveqarluni pilersimaneritik misissuinerit takutitsippat. Meeqqat piitsuunermik inuuneqalernissaat qaninnerulertarpoq, tulliuttut taakkartorneqartut pineqartillugit:

- illoqutigiinni inersimasuusut ukiui 25 inorlugit ukioqarpata
- illoqutigiinni inersimasut kisimiittuuppata
- illoqutigiinni meerartarineqartut amerlappata
- illoqutigiit nunaqarfimmiippata
- illoqutigiinni inersimasuusut tamarmik Kalaallit Nunaani inunngorsimappata

Meeqqat piitsuusut kommuunini agguataarneqarnerat

Kommuunit assigiinngitsut naleqqiussinnaaniarlugit, kommuunini tamani meeqqat piitsutut inuusut piitsuussutsit pingasut assigiinngitsut pineqartut tamaasa isigalugit naatsorsuisoqarpoq, tamatumani meeqqat 1.000-iuppata qassit piitsuusutut inuuneqarnersut pineqarlutik, tamatumani Kalaallit Nunaani qanoq aggulunneqarsimaneri isiginiarneqarluni. Kalaallit Nunaani sumiiffinni sorlarni meeqqat atugassarititaat pitsanngorsarniarnerini aaqiissutissat sumiiffimmi sorlarni kinguneqarluarnerunissaat naatsorsorniaaraannilu, pissutsit taaneqartut tunngavigalugit naliliiniarnerit ingerlanneqarnissaat inassutigineqarpoq.

Allanut naleqqiullugu meeqqat piitsuusut nunani allani

Nuna	Ukioq	Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq meeqq. amerlass. (%-it) (<50%)	Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq meeqq. amerlass. (%-it) (<60%)
Norge	2000	3	8
Finland	2000	3	8
Danmark	2004	4	11
Sverige	2000	4	9
Canada	2000	15	24
Storbritannien	1999	17	28
USA	2000	23	30

Nunani assigiingitsuni meeqqat allanut naleqqiullugu piitsutut inuusut aggulunnerat
Tigusiffigisaq: Luxembourg Income Study 2007.

Allanut naleqqiullugu piitsuuneq isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaasut akornanni inissisimasuni, akissarsiat appasinnerpaasut inissisimanerisa 60%-ii ataallugit inissisimasut, Kalaallit Nunaani meeqqat tamarmiusunit meeqqat 18%-ii piitsutut inuupput, allanullu naleqqiullugu isertitat tigussaasut akissarsiat appasinnerpaasut akornanni inissisimasuni akissarsiat

appasinnerpaasut inissisimanerisa 50%-ii ataallugit inissisimasut meeqqat tamarmiusunit katillugit 9%-ii piitsutut inissisimapput. Piitsutut inissisimanerni killigitat arlaannaalluunniit atorpeqartillugu ersersinneqarpoq: Kalaallit Nunaani meeqqat piitsutut inuusut nunani avannarlerni meeqqat piitsutut inuusunit amerlanerupput, Canadamiilli, USA-miit Storbritaniamiillu piitsutut inuusunit Kalaallit Nunaani ikinnerullutik. Meeqqat piitsutut inuusut kisitsisinnngortinneqarneri qulaani takussutissiami takuneqarsinnaapput.

Aalajangersimasumik suleriaaseqarnermi allanguuteqartoqarsinnaaneranik maluginiagassat

Atuakkiortut aalajangersimasumik suleriaaseqarnermi paasissutissanik tunngaviusunik atorpeqartuni maluginiaqqaat allanguuteqartoqarsinnaanera, tamatumani illoqutigiit aammalu isertitat eqqarsaatigalugit aalajangiiniarnerni. Kalaallit Nunaani Naatsorsueqqissaartarfimmi nalunaarsuiviit piusut (Grønlands Statistik, GS-imi) tunngavigalugit ilaqutariinnermut tunngasunik paasissutissanik pissarsisoqarsinnaangilaq. Taamaammat illoqutigiit, tassa imaappoq inuit najugaqarfimmi ataatsimut tunngasumi allattorsimasuusut naatsorsuineri atorpeqarput. Isertitanut tunngasuni pisortaniit tapiissutit arlallit eqqarsaatigalugit, ikiorsiissutit ilaat ima nalunaarsorneqanngillat isertitaqassutsimut ilanngullugit naatsorsorneqarsinnaangorlugit. Pisortatiguunngitsumik aningaasaqarniarneq naligiimmik agguataarneqartutut

nalilernerqarsinnaangilaq, imaaliallaannarlu naatsorsuutigineqarsinnaangilaq kikkut tamat pisortatiguunngitsumik aningaasaqarniarnikkut atugaqartut.

Misissuineq pineqartoq ingerlanneqarnerani siunertarineqarpoq annertussutsikkut Kalaallit Nunaani meeqqat piitsuusut amerlassusiisa missingersorneqarnissaat tamatumani naatsorsuinikkut paasissutissat pissarsiarineqarsinnaasut najoqqutaralugit.

Inassutigineqartut

Meeqqani piitsuuneq annertuumik kingunerlutsisinnaavoq, atuakkiortullu matumani inassutigaaq meeqqani piitsuunerup malinnaavigineqarnissaa. Tamatumani ilanngunneqarsinnaalluarput misissuisimanerup matuma assinganik misissuititseqqinnikkut, Kalaallit Nunaani Naatsorsueqqissaartarfimmi nalunaarsuinerit najoqqutaralugit suliarineqarsinnaallutik. Nalunaarsuinerit ineriartortinneqarneri Kalaallit Nunaani Naatsorsueqqissaartarfimmi aammattaaq paasissutissat allat suliamut attuumassuteqarsinnaasut ilanngullugit sanilliussinikkullu meeqqani piitsuuneq misissoqqissaarneqarsinnaavoq. Uani misissuineri isertitanut tunngasut ukiunut ataasiakkaanut tunngatinneqarput, misissuinerillu isertitanut tunngasut ukiuni arlalinni isertitat ilanngullugit aammattaaq misissuinerit ingerlanneqarsinnaaneri suliamut naapertuussorinarpoq.

Tamatumani ilanngullugittaaq taaneqassapput uani misissuineri takujuminartut naatsorsuutigineqarsinnaasutut isigineqartut, tassalu piitsuussutsimik inuulernissamut navialersitsisutut inissisimasut (risikofaktor), pineqartut aqutigalugit illoqutigiinni aammalu meeqqani piitsuutut inuulernissamik navianartorsiortutut inissisimaleriaannaasut sumiiffissinissaat aammalu ikorfartorneqarnissaani aqutissaqqissutut paasissutissat atorneqarsinnaaneri eqqarsaatigalugit.

Aallaqqaasiut

Nalunaarusiaq nalunaarusiat "Kalaallit Nunaanni Meeqqat Inuuniarnerat" apparivaat. Pineqartoq tassaaavoq Kalaallit Nunaanni meeqqat piitsuunerisa annertussusaanik aallaaveqarluni misissuineq. Kalaallit Nunaanni meeqqat piitsuunerat qanoq annertutiginersoq takutissallugu misissuinerup siunertaraa, kiisalu inoqutigiinnut meerartalinnut piitsuunermik atugalinnut suut ilisarnaataanersut misissoqqissaassallugu. Misissuinermi Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup (GS) paasissutissiineri aallaaviupput, taamatullu 2004-mi inoqutigiit 18-t tikillugit ukiulinnik meerartallit nalunaarsorneqarsimasut tamarmik ilanngunneqarsimallutik¹.

UNICEF-ip meeqqat piitsuunerisa kingunerisartagaattut makku taakkartorpai – pinnaatitaaffinnik tamakkiisumik atuisinnaannginneq, pinnaasap tamakkiisumik anguneqarsinnaannginnera kiisalu inuiaqatigiinni naligiimmik inooqataasinnaannginneq (UNICEF 2005). Nalunaarusiat "Kalaallit Nunaanni Meeqqat Inuuniarnerat" immikkoortuini siullermi meeqqat angajoqqaallu aningaasassakillioortut apersorneqarput. Misissuinerup takutippaa, meeqqat apersorneqartut assigiinngitsutigut inuttut inooqatigiinnikkut pigisatigullu amigaaqartut.

Misissuineri allani meeqqat piffissami sivilisunerusumi piitsuusimasut qanoq sunnerneqartarsimanersut misissuiffiqineqarpoq, taakkulu ilaatigut ima inernillineqartarput, inuit meeraanermi piitsuunermik misigisaqarsimasut ineriartornermimi taama inuusimanertik ilorraap tungaanut saatsikkuminaatsittaraat (Poulton 2002). Tamanna ima paasineqarsinnaavoq, meeqqat piitsuunerat meeqqanut meeraanerini kingunipiloqartarpoq, inersimasunngoraangatalumi aamma ajortunik kinguneqartarluni. Meeqqat ilaqtariillu piitsuullutik inuusut kikkuneriisigut

¹ Nalunaarusiap matuma saqqummersinneqarnerani nalunaarsuivinnik allattorsimaffinnik nutaanerusunik atorneqarsinnaasunik ukioq 2004-meersuunngitsunik allanik nassaassaqaanngilaq. Ukioq 2004-miilli inatsisit allanngortinneqarneri atuutsilersinneqarnerilu ingerlanneqarnikuupput allatigullu pisortanit iliuusissanik ingerlatsisoqarnikuuvoq, kiisalu inuiaqatigiit ineriartornerani aammattaaq nalinginnaasumik ingerlasoqarlunittaaq, tamatumalu meeqqat akornanni piitsuunermik sunniuteqaqataasumik aammalu pilersitseqaataasunik. Ilaatigut taaneqarsinnaapput ilanngaatin minnerpaat akileraartarnermi inatsimmi allassimasut ulloq 1. januar 2005 atuutsinneqalersut aammalu pisortanit ikiorsiissutit pillugit inatsit – tamatumani naliliinermi allanik periarfissaarunnerni ikiorsiissutisalermerit – allanngortinneqarput ulloq 1. april 2007 aallarnerfigalugu atuutsinneqalersut. Ilaatigulli atuakkiortunit aammalu MIPI-mit uppersineqarluni iliuuserisat kingunerisaanik misissuisoqarsimanngitsoq imaluunniit sunniutigisanik kingunerisanik misissuisoqarsimanngitsoq tamatumani inatsisit allanngortinnerisa kingunerisai eqqarsaatigalugit imaluunniit allatigut allannguisoqarnerisa kingunerisaanik misissuisoqarsimanani meeqqallu inuunerinut atugassarititaasut nalilersorneqarneri aammalu meeqqat akornanni piitsuunerit misissuiffiqineqarsimanatittaaq.

tapersorsornerisigullu piitusunerup annertussusia sivisussusialu qanoq
iliuuseqarfigineqarsinnaassagunarpoq.

Nalunaarusiap ilusilersornera

Meeqqat piitsuunerisa nalilersorneranut najoqqutassat atorneqartut ataani eqqartorneqassapput, taamaaliornikkut atuartussat nammineerlutik nalilersorsinnaaniassammatigik sumullu atorusunnerlugit aalajangerlugu. Tamassuma kingorna paasissutissat, iliuitsit misissueqqissaarnermilu periutsit atorneqartut nassuiarneqassapput.

Tamassuma kingorna naatsorsueqqissaarnek aallaavigalugu misissueqqissaarnerit inernerit pingasut immikkoortiterlugit takutinneqassapput, 1) nunap immikkoortuinut agguataarinerit, inoqutigiit kikkuuneri sumilu inunngorfiinut paasissutissat sukumiisumik nassuiarneqarneri, 2) naatsorsueqqissaarnek nassuiaatitalik atorlugu meeqqat qanoq amerlatigisut piitsuunermik atugaqarlutik inuunersut takutissallugu, tamatumani piitsuunerup ilisarnaatai pingasut atorlugit, kiisalu 3) naatsorsueqqissaarnikkut misissuineq, tamatumani piitsuunerup takussaanera kinguariarneq pillugu misissueriaaseq (regressionsanalyse) atorlugu misissuineq, misissuinerullu inernerisa inoqutigiit meerartallit piitsuunermik atugaqartut ilisarnaataat nassuiarneqassapput. Immikkoortuni tamani misissuinermit iliuitsit naatsorsueqqissaarnerit atorneqarsimasat nassuiarneqartassapput.

Inernerit tamarmik nassuiarniarneqartassapput, taamaaliernerli najoqqutassatuinnaq isigineqassaaq, imaammammi naatsorsueqqissaarnek atorlugu naliliineq amerlanertigut assigiinngitsunik arlalinnik inernilerneqarsinnaasarmat. Inerniliinerit saqqummiunneqartut tassaapput nalunaarusiortut inerniniliussa.

Paasissutissat periaaserlu

Piitsuunerup nalilernissaanut najoqqutarisat pingasut atorneqartut

Soorlu nalunaarusiap aallaqqaasiutaani taaneqartoq, Kalaallit Nunaanni piitsuuneq qanoq nassuiarneqassanersoq naalakkersuinikkut aalajangersorneqarsimanngilaq, sutigullu piitsutut inuuneq "pisortatigoortumik" killilerneqarsimanani. Ilisimatuut allat meeqqat piitsuuneri eqqarsaatigalugit taamaassorinninneq tungavilersorluakkanik imminnullu assersuunneqarsinnaasunik najoqqutassiortarsimavaat, nalunaarusiarlu manna najoqqutassianik tamakkuninnga aallaaveqarluni suliarineqarsimavoq (Salonen 2002, Hussain 2003, 2004).

Misissuinerup piitsuuneq² pillugu najoqqutassat pingasut atorpai:

- Piitsuunermut eqqaanartoq
- Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqarluni piitsuuneq
- Piitsuunertut paasineqasinnaasoq

Piitsuunermut eqqaanartoq: tassani pineqarput inuit inuiaqatigiinni allanut sanilliullugit pissakilliornerpaat. Naliginnaasumik ima nassuiarneqartarpoq:

Meeqqat pissakilliornermik taama atugaqartut inuiaqatigiinni atugaasunut naliginnaasunut pisariaqartitanullu akissaqanngitsut (UNICEF 2005b).

Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqarluni piitsuuneq: taassani pineqarput meeqqat inoqutigiinni ukiup ingerlanerani pisortanit pisariaqartitartik naapertorlugu ikiorsiissutinik pisartagaqarsimasuni najugaqartut. Taama eqqoriaanermut tunngaviuvoq inoqutigiit ukiup ingerlanerani pisariaqartit naapertorlugit ikiorserneqarsimappata, inoqutigiinni pineqartut ukiup ingerlanerani arlaatigut aningaasatigut ajornartorsiuteqarsimassasut.

Piitsuunertut paasineqarsinnaasut: tassaapput pisortat ikiorsiissutit annertussusissaannik aalajangersuisarnerinut toqqaannanngikkaluartumik isertitatut naammaginatutut annikinnerpaaffissaat ataallugit isertitaqartartut.

Piitsuunermut najoqqutassiat kingullit marluk nunani allani atukkanut sanilliussinissamut atussallugit ajornakusoorpoq, nunanimi ataasiakkaani inatsisit atuutuut aallaavigineqartarmata. Najoqqutassarli siulleq, piitsuunermut eqqaanartoq, nunanut allanut assersuusiornermut atorneqarsinnaavoq³.

Najoqqutassiat ataani immikkut sukumiisumik nassuiarneqassapput.

² Hussain 2003-mi allassimasut najoqqutaralugit piitsuussutsimik nalilersuiniartarnerni periutsit pingasuusut assigiinngitsut tamaasa ataatsimoorussamik naliliinermi atorneqarput, tamatumani meeqqat akornanni piitsuusut amerlassusaat missingersorniarnerni. Aalajangersimasumik periuseqarnikkut maluginiagassat peqqutigalugit atuakkiorlut missingersuusiamik assingusumik suliaqannginnissaq aalajangiussimavaat.

³ Piitsuussutsinik periuserineqartut atorneqartartut annertusisamik eqqartuiffiginissaani aammal allanut naleqqiullugu piitsuunerit inuiaqatigiinni paasinnittariaatsinik atulluni paasinnineq eqqarsaatigalugu – takuuk ”Børn med afsavn – interviewundersøgelse med børn og forældre i familier med knap økonomi. Børns levestandard i Grønland del 1” (Nielsen og Wulff 2007).

Piitsuunermut eqqaanarteq

Uttuut taanna atoraanni meeraq piitsutut taaneqarsinnaavoq, meeraq inoqutigiinni nunami pineqartumi agguaqasigiissillugit isertitat affai ataallugit isertitaqartartuni najugaqarpat. Agguaqatigiissillugit isertitat tassaapput nunami innuttaasut marlunngorlugit avikkaanni atorneqartartut, aappaata affai agguaqatigiissillugit isertitat ataallugit isertitallit, affaallu agguaqatigiissillugit isertitat sinnerlugit isertitallit. Uani isertitat atorneqarsinnaasut pineqarput, tassa isertitat tamarmiusut akileraarutit peereerlugit atorneqarsinnaasut. Isertitat atorneqarsinnaasut ilanngussami 1-imi annertunerusumik nassuiarneqarput.

Piitsuunermut eqqaanarteq soorlu eqqaareerneqartutut tassaavoq inuiaqatigiinni allanut sanilliulluni akissaatikinneruneq. Nassuiaat atorneqarnerusooq imaappoq, meeqqat taama pissakillioortut inuiaqatigiinni naliginnaasunut pisariaqartitanullu naliginnaasutut isigineqartunut akissaqartitsinngitsut (UNICEF 2005b).

Piitsuunermut eqqaanarteq nunarsuaq tamakkerlugu atorneqarpoq. Nunani tamalaani killiit makku atorneqarput: agguaqatigiissillugu isertitat 50%-mik 60%-imillu ataakkaanni piitsuunermut eqqaanarteq atorneqarpoq. Misissuinermi uani agguaqatigiissillugit isertitat 50%-it ataallugit isertitaqarneq atorneqarpoq, assersuussisinnaanissarli siunertaralugu 60%-it ataallutik isertitaqarnerup qanoq kinguneqarneri aamma takutinneqarput. EU-p iluani annertunerusumik najoqqutassiaq angineq, tassa agguaqatigiissillugit naatsorsuinerup 60%-ia atorneqarnerulluni. UNICEF-ip ilisimatusarfiata (Innocenti) OECD-llu agguaqatigiissillugu isertitat 50%-iat najoqqutassaqqinnerutillugit tikkuarsimavaat (UNICEF 2005b, Corak 2005).

Sorleq killiliunneqassanersoq inuunermi atukkat sukumiinerusumik misissoqqaartariaqarput, aammalu naalackersuinnikkut naliliinerit atortariaqassapput, tamakkuli manna nalunaarusiornerup pisussaaffiisa avataaniipput.

Isertitat inoqutigiit assigiinngitsut atugaat assersuussinnaaqullugit, soorlu inoqutigiit marlunnik inersimasortallit pingasunillu meerartallit, imalt. inoqutigiit ataatsimik inersimasortallit marlunnillu meerartallit, uani misissuinermi taakku imminnut qanillattortinneqassapput "ækvivalentvægt"-inik taaneqartartut atorlugit. Taakku meeqqat piitsuunerinik OECD-p allallu misissuisarnerini atorneqartarput (Hussain 2003, UNICEF 2005).

Inoqutigiit qanoq katitigaanerat najoqqutaralugu inoqutigiit isertitaat oqimaalutarneqartarput, tassa meeqqat inersimasullu qassiuneri naatsorsuutigineqartarpoq, taamaaliornikkut inoqutigiit atuinerannut iluaqutaasinnaasut tamatumani eqqarsaatigalugit (inuit amerlanerusut oqarasuaat atorsinnaavaat, TV-mik il.il. atuisarnerat).

Una najoqqutarineqartarpoq: Inoqutigiinni inuk ataaseq inersimasut atugaannik taaguuserlugit oqimaassusilikkanik tunineqartarpoq. Inersimasoq siulleq 1-mik oqimaassuserneqartarpoq, inersimasullu allat 0,5-imik tunineqartarlutik, meeqqallu ataasiakkaat 0,3-mik tunineqartarlutik (Hussain 2003). Assersuutigalugu: Inoqutigiit marlunnik inersimasortallit pingasunillu meerartallit ukiumut kr. 300.000-inik atugassanik isertitaqarsimasut "ækvivalens" atorlugu ima isertitaqarsimassaput: $300.000 / (1+0,5+0,3+0,3+0,3) = 125.000$ kr. Inoqutigiilli marlunnik inersimasortallit ataasiinnarmillu meerartallit ukiumut taama isertitaqartartut kr. 166.667-inik atorsinnaasaminnik peqassallutik.

Taamatut oqimaalutaarinermi allatigullu piitsuunerup nalilersornerani inoqutigiit iluanni isertitat naligiimmik agguataarnerat naatsorsuutigineqarpoq. Tamannali atuunnersoq erseqqissumik oqaatigineqarsinnaanngilaq. Inoqutigiit isertitaasa assigiinngiiaarnerusumik atorineqartarnissaat ilimanarneruvoq. Imaassinnaavoq inersimasut meerartatik pissakilliornermik misigisaqaqqunagit amikkisaarlutik inuusut, taamaaliornikkut pissarititat equngasumik meeqqanut iluaqutaanerulerlutik. Killormulli imaassinnaavoq inersimasut pissarissaartutut inuusut, meeqqallu inersimasut pigisanik tamanik atuinerisigut amikkisaartinneqartut soorlu imigassarsisarneq pisuulluni.

Allanut naleqqiullugu piitsuunerup nassuiarneqarnera: *Meeraq piitsuusutut nalilerneqartarpoq, isertitat tigussaasut meeqqap illoqutigiinni najugaqarfiani Kalaallit Nunaani isertitat annikinnerpaaffiisa affai ataallugit isertitaasut annertutigippata.*

Piitsuunermut eqqaanartumik misissuineq inoqutigiinnut meerartalinnut agguaqatigiissillugit isertitat atorineqarsinnaasut 50%-ii atorlugit ingerlanneqarpoq. Kisitsit taanna Kalaallit Nunaat tamakkerlugu kisitsisinik pigineqartunik assersuunneqarsinnaasunit 1%-mik nikingavoq, nikinganeralu 800 kr. miss. annertussuseqarpoq.

GS-ip paasissutissat pigisai inoqutigiinnik meerartalinnik taamaallaat imaqarmata, nalunaarusiortut tamanna aallaavigalugu ingerlatsinissartik aalajangiussimavaat, taamatullu inoqutigiit allat ilanngunnagit. Assigiinngissutaasoq ima annikitsigisussaavoq misissuinerup inernerinut sunniuteqassangatinneqarani. Sunniuteqassagaluarpalli oqartariaqarpoq massuma nalunaarusiap piitsuunermut eqqaanartut appasippallaamik inississimagai.

Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqarluni piitsuuneq

Najoqqutarineqartoq taanna naapertorlugu, inoqutigiit najugaqarfisai ukiup ataatsip ingerlanerani pisortanit pisariaqartitsineq naapertorlugu ikiorsiissutinik pisimappata meeraq pissakillioortut taaneqarsinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni pisariaqavissuinnarnit ikiorsiissutit isumaginninnermut inatsisit najoqqutaralugit

tunniunneqartarput, pilersuinissamut periarfissat allat, soorlu aapparissamit imalt. inooqatimit pissarsiarineqartartut, nungukkaangata.

Allanut naleqqiullugu piitsuunerup nassuiarneqarnera: *Meeraq piitsuusutut nalilernerqartarpoq, isertitat tigussaasut meeqqap illoqutigiinni najugaqarfiani Kalaallit Nunaani isertitat annikinnerpaaffiisa affai ataallugit isertitaasut annertutigippata.*

Tamatumani siunertaavoq ikiorneqartoq taassumalu ilaqtai "inuunerminnut pisariaqavissunik" pissaqartinnissaat (Pisortat ikiorsiisanerat pillugu Inatsisartut Peqqussutaat nr. 10, 1. november 1982-meersoq)⁴. Inuit pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqartut ima silittumik oqaatigineqarsinnaapput, tassaasut inuunissamut pisariaqartut minnerpaaffigisaanik pigisallit nammineerlutillu imminnut ilaqtaminnulluunnit pisariaqavissunik qulakkeerisinnaanngitsut, soorlu nerisassat, atisat ineqarnermullu akiliutissat eqqarsaatigalugit. Tamassuma piitsuunermut najoqqutassatut ilanngunneranut pissutaavoq naatsorsuutigineqarsinnaammat inoqutigiit ukiup ingerlanerani pissaaleqineq najoqqutaralugu ikiorserneqarsimasut ukiup taassuma ingerlanerani arlaatigut aningaasatigut ajornartorsiuteqarsimassasut. "Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqarluni piitsuunerup" meeqqat inoqutigiinni ukiup ingerlanerani piffissami sivikinnerusumi sivilisunerusumiluunnit aningaasatigut ajornartorsiuteqarsimasuni akuusut ikiorsertarpai. Tamatumani meeqqat tamarmik eqqarsaatigineqarput, ikiorsiissutit annertussusai pisartagaqarnerullu sivilisussusaa apeqqutaanatik. Inoqutigiinnut pissaaleqineq najoqqutaralugu ikiorserneqartunut pingaaruteqarnera ersarinnerusumik takuneqarsinnaavoq, ikiorsiissutit inoqutigiit isertitaannut naleqqiullugu qanoq angitiginersoq naatsorsoraanni.

Piitsuunertut paasineqarsinnaasoq

Tamanna najoqqutarigaanni meeraq piitsuusutut taaneqarsinnaavoq inoqutigiinni ukiumut takorluukkanik isertittagalinni annikinnerusumik isertitaqartoqarpat. Isertitat pineqartut kommuunit Namminersornerullutik Oqartussallu pisariaqartitsivinnek najoqquttaralugu ikiorsiissutit, meeqqanut tapit pilersuisunullu kisimiittunut meeqqanut akilersuutinut akit atorneqartut aallaavigaanni.

⁴ Inatsisartut peqqussutaat pisortanit ikiorsiissutit pillugit peqqussutip 1. april 2007 aallarnerfigalugu allanngortinneqartoq aammalu pisartagaqartariaqarnermik ikiorsiissutit oqaatsit atorunnaarsinneqarput. Takuuk oqaaseqaat 1 nalunaarusiami pineqartumi.

	Kisimiittut ¹⁾	Aappariit	Pisartakkat meeqqamut ataatsimut ²⁾
Nanortalik	16.800	31.200	14.700
Qaqortoq	15.400	27.750	14.700
Narsaq	16.900	33.800	18.600
Paamiut	23.400	33.800	14.700
Nuuk	22.800	42.500	23.800
Maniitsoq	20.200	30.200	14.700
Sisimiut	18.150	34.050	14.950
Kangaatsiaq	18.200	26.000	14.700
Aasiaat	15.600	26.000	14.700
Qasigiannuit	16.900	23.400	14.700
Ilulissat	20.800	31.200	14.700
Qeqertarsuaq	20.800	39.000	14.700
Uummannaq	17.550	35.150	14.100
Upernavik	27.300	36.400	23.800
Qaanaaq	15.600	23.400	14.700
Ammassalik	14.300	28.600	13.400
Ittoqqortoormiit	10.400	18.200	14.700

Tabel 1: Killigitat ukiumut isertitat naatsorsuutigineqartut annikinnerpaaffii (koruuninngorlugit) illoqutigiinni imaaliinnarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsuunernik kommuunini assigiinngitsuni agguataarneqarneri

1) Tamatumani meeqqamut akilersuutit ilanngullugit (Aningaasaqarnermut inatsimmi 2004-meersoq, meeqqamut ataatsimut 9.096 kr.-it)

2) Meeqqamut ataatsimut tapit naatsorsorneqarneri tunngavigalugit naatsorsuutit inissisneqarput (kommuuninut oqarasuaatikkut sianeqartaarluni paasiniaaneq tunngavigalugu) aammalu meeqqanut tapit (Aningaasaqarnermut inatsimmi 2004-meersoq, meeqqamut ataatsimut 5.610 kr.-it)

Akit taakku katiternerisigut
killigititaasut nassaarineqarput.
Kommuunit ataasiakkaat
pisariaqartitsineri ikorsiissutit
angissusissaat aalajangertarmatigit,
kommuuninut ataasiakkaanut ukiumut
isertitat minnerpaaffiinik
takorluukkanut ikkussuisimavugut.
Meeraq pissakilliuusutut
taaneqartarpoq, inoqutigiit
isertittagaat nassaarineqarsimasunit
tab. 1-mi atorineqartunit
annikinneruppat. Immikkut nassuiaat
Ilanngussami 2-mi
takuneqarsinnaavoq.

Siusinnerusukku oqaatigineqartut
Kalaallit Nunaanni piitsuuneq
pisortatigoortumik aningaasatigit
killilerlugu
aalajangersaavigineqarsimannigilaq.
Killiliinerli pisortat ikorsiissutit
akiliutigisartagaat najoqqutaralugit

misissuineri atorineqarmat isertitat naammaginarlut annikinnerpaffissaattut atorineqarsinnaasutut paasineqarsinnaavoq. Taamaakkaluartoq eqqortumik naatsorsuinissamut paasissutissanik amigaateqarnarpoq, taamaammallu Kalaallit Nunaanni pissakillioornivik sukumiisumik naatsorsoruminaalluni.

Misissuineri allani piitsuunermik sammisaqartuni ineqarnermut tapiissutit ukiumut minnerpaamik isertitatut isigineqartunut ilanngunneqartarput, tamannalu nunat pineqartut isumaginninnikkut inatsisaasa nalilersornerisigut kiisalu ineqarnermut akiliutit ilisimaneqareersut imalt. naatsorsorneqarsinnaasut tunngavigineqartarlutik. Isertitanut paasissutissat 2004-meersut najoqqutaralugit Kalaallit Nunaanni ukioq taanna inissiani attartukkani najugaqartunut ineqarnermut tapiissutit saniatigit inatsisit atuuttut malillugit aamma pisortanik ikorsiissutit pillugit peqqussut najoqqutaralugu ineqarnermut atatillugu aningaasartuutitut allanut, soorlu

innaallagissamut, oqarasuaateqarnermut, nakorsaatinut il.il. tapiisoqartarsimavoq. Kalaallit Nunaanni paasissutissaqarfiit atorlugit paasissutissat tamakku pissarsiarineqarsinnaanngimmata tapiissutit tamakku misissuinermi matumani ilanngunneqanngillat. Tamanna ima kinguneqarpoq, paasissutissat taakku pigineqarsimanerannit piitsuunermut killigititaasoq annikinnerutinneqartariaqarluni.

Misissuinermi aalajangerneqarpoq meeqqat piitsuunertut isigisat qassiuneri taamaallaat inoqutigiit inersimasortallit kisimiittunik imalt. aappariinnik najugaqarfigineqartut aallaaviutinniarlugit. Tamanna pissuteqarpoq, kommuuninut paasiniaanerit takutimmassuk aalajangersimasumik inoqutigiinni inersimasunik marluk sinnerlugit inuttalinni ukiumut isertitat minnerpaaffii oqaatigineqarsinnaanngitsut. Tamassuma marlunnik inersimasunik amerlanerusunik inoqutigiit inuttallit naatsorsuiviginissaat tatiginanngitsorujussuusussaavoq. Misissuinermi paasissutissat toqqammavigisat taamaattumik ikilisariaqarsimapput taamaallaallu inoqutigiit ataatsimik marlunnillu inersimasortallit misissuivigineqarlutik, taamaaliornikkut meeqqat 11.698-it pineqarlutik (tassaavoq misissuivigineqartussaagaluit tamarmiusut 73%-ii). Kalaallit Nunaanni kommuunini assigiinngitsuni piitsuunermut killiliussanik aalajangersaanerni atorineqartartut tabeli 1-mi takuneqarsinnaapput.

Imaasiallaannarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsuunerup nassuiarneqarnera:

Meeraq piitsuusutut nalilerneqartarpoq, isertitat tigussaasut, imaappoq ataatsimoortumik isertitat akileraarutaat peerneqareerlutik ilaalu ilanngullugit, illoqutigiinni meeqqap najugaqarfiani, pisortanit annertusisamik isertitat ukiumoortunit annikinnerusunik isertitaqarfiusut, tamatumani meeqqanut tapit aammalu meeqqanut akilersuutit ilanngunneqartarpata ilanngullugit.

Paasissutissat

Naatsorsueqqissaarneq tunngavigalu naatsorsukkat GS-ip paasissutissaatigisai aallaavigalugit ingerlanneqarsimapput, tamatumani inoqutigiit meerartallit tamarmik atortussanngortinneqarsimallutik. Inoqutigiit tassaapput inuit najugaqarfimmi ataatsimi najugaqartutut nalunaarsorneqarsimasut, meeqqallu tassaapput inuit ukiut 18-it tikillugit ukiullit. Tamanna FN-ip Meeqqanut Allajangersagaani art. 1 najoqqutaralugu pivoq, kiisalu pisortat ikiorsiisarnerini ukiunik killilersuisarnerni atuuttuulluni.

Inoqutigiit tamarmik ima nalunaarsorneqarput: inuit amerlassusaat, arnaanersut angutaanersulluunniit qassinillu ukioqarnerisut, kommuuni najugaqarfiusoq kiisalu inoqutigiit inersimasortaat Kalaallit Nunaanni nunamiluunniit allami inunngorsimanersut. Paasissutissat aamma inersimasut isertitaannik akileraarusigassanik imaqarput, pineqartoq pisortanit

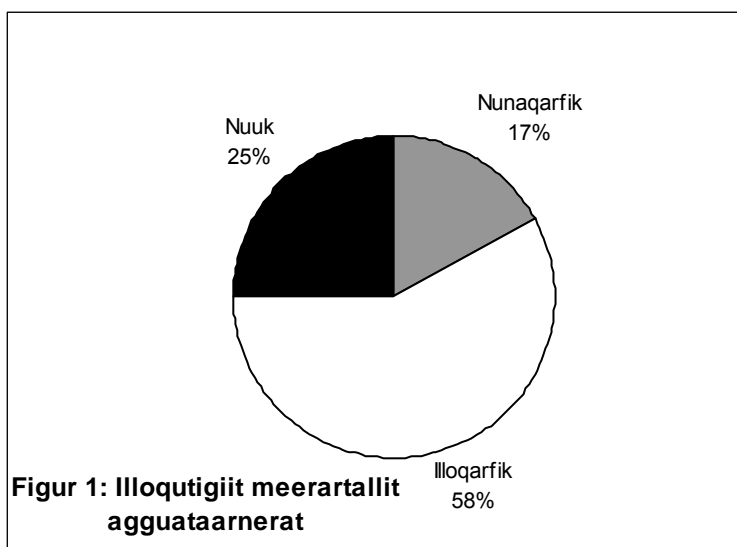
ikiorsiissutinik pisartagaqarsimansoq, taamaappallu aningaasannorlugit annertussusai. Isertitat akileraarusigassat nammineq aningaasarsiarisimasanik nalunaarutini paasisuutissat atorlugit nalunaarsorneqartarput. GS-imit paasisutissiinerni isertitat atorneqarsinnaasut avammut saqqummiunneqartartuni ilaatinneqartanngimmata meeqqanut tapiissutit kingusinnerusukkut ikkussuunneqarput.

GS-imit Kalaallit Nunaanni inoqutigiit meerartallit amerlanerpaamillu qulingiluanik inersimasortallit pillugit paasisutissanik pissarsisimavugut. GS-mit kingullit taaneqartut toqqarneqarsimapput. Misissuineranut toqqammavigisat inoqutigiit 8.134-iupput, taakkunanillu nalunaarusiortut arfinillit ilanngussimannngilaat, ilimanarmat børnehjem-iunissaat imalt. meeqqanik paaqqinnittarfiit allaniinnissaat. Tamassuma saniatigut inoqutigiit 46-t ilanngunneqanngillat, negativ-imik isertitaqarsimanagerat pissutigalugu. Negativ-imik isertitaqarneq akileraartarnermi teknik-imik patsiseqarsinnaavoq.

Sinerissami agguataarsimaneq

Paasisutissat toqqammavigineqartut tassaapput inoqutigiit 8.082-it, kommuuninut 17-inut agguataarneqarsimasut. Toqqammavigineqarputtaaq inersimasut 17.923-it meeqqallu 15.979-it.

Figur 1-imi takutinneqarpoq illoqutigiit 1.362-it 17%-iusoq nunaqarfimmiusut, illoqutigiit 4.703-t (58%-it) Kalaallit Nunaanni illoqarfinni, taavalu illoqutigiit 2.017 (25%) illoqarfimmi pingaarnersamiillutik.

Kommuunini illoqtigiit agguataarneqarneri tabel 2-imi ersersinneqarput. Kommuunit tamakkivillugit takussutissinneqarput, Ivittuut ilaatinneqanngilarli.

Kommuuni	Meeqqat amerlass.	Illoqtigiit amerlass.	Illoqtigiit piginn (%)	Kommuuni	Meeqqat amerlass	Illoqtigiit amerlass	Illoqtigiit piginn (%)
Nanortalik	739	360	5	Qasigiannugit	404	215	3
Qaqortoq	891	475	6	Ilulissat	1.374	690	9
Narsaq	530	277	3	Qeqertarsuaq	310	155	2
Paamiut	570	284	4	Uumannaq	803	388	5
Nuuk	3.680	2.067	26	Upernavik	1.012	437	5
Maniitsoq	1.018	499	6	Qaanaaq	289	138	2
Sisimiut	1.670	861	11	Ammassalik	1.055	458	6
Kangaatsiaq	565	234	3	Ittoqqortoormiit	199	86	1
Aasiaat	870	458	6	I alt	15.979	8.082	100

Tabel 2: Kommuunini illoqtigiit agguataarneqarneri

Inoqtigiit qanoq ittuunerat pissakilliuernissamullu nalorninartut

Inoqtigiit najugaqarfik najoqqutaralugu nassuiarneqarpoq, tassaatinneqarlunilu meeqqat najugaqarfiat. Pingaaruteqarpoq malugissallugu "inoqtigiit" tassaangimmata "ilaqutariit", "inoqtigiimmi" ilaqtariinnikkut qaninnermik katersuuffittut isigineqarsinnaasariaqanngimmat. Paasissutissalli atorlugit inoqtigiinni inuit qanoq imminnut attuumanerat iternga tikillugu paasineqarsinnaanngilaq.

Inoqtigiit inersimasortaqaarnikkut meerartaqaarnikkullu assigiinngissuteqartarput, tamannalu inoqtigiinni aningaasanik atuinnermut pingaaruteqarpoq. Inoqtigiit pissakilliorlutik inuunerannut inuit qassit aningaasarsionersut meeqqallu amerlassusaat ilisimassallugit pingaaruteqarpoq (Spencer 2005, Hansen 2006).

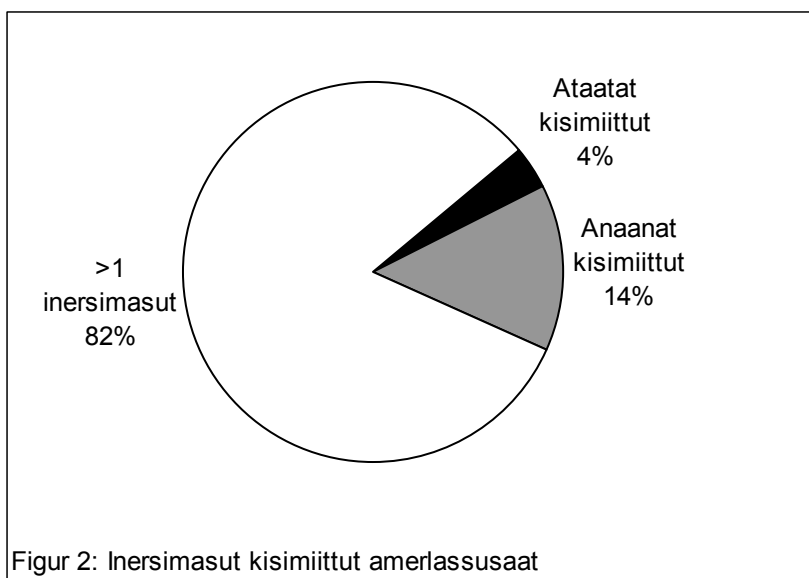
Tabel 3-mi Kalaallit Nunaani illoqtigiit assigiinngitsut amerlassusaat aggulunnerallu ersersinneqarpoq. Takujuminarsaanissaq anguniarlugu illoqtigiit inersimasunit 3-nit amerlanerusunik inersimasortaqaartut imaluunniit 4-at sinnerlugit meerartallit katullugit inissinneqarput.

Ataatsimoortinneri	Amerlassutsit	immikkoort. (%)	Ataatsimoortinneri	Amerlassutsit	immikkoort. (%)
1 inersimasoq (♀), 1 meeraq	626	8	2 inersimasut (♀), 1 meeraq	1.720	21
1 inersimasoq (♀), 2 meeraq	336	4	2 inersimasut (♀), 2 meeqqat	1.528	19
1 inersimasoq (♀), 3 meeraq	146	2	2 inersimasut(♀) , 3 meeqqat	811	10
1 inersimasoq (♀), 4+ meeraq	49	1	2 inersimasut(♀) , 4+ meeqqat	482	6
1 inersimasoq (♂), 1 meeraq	181	2	3+ inersimasut (♂), 1 meeraq	892	11
1 inersimasoq (♂), 2 meeraq	92	1	3+ inersimasut (♂), 2 meeqqat	614	8
1 inersimasoq (♂), 3 meeraq	13	<1	3+ inersimasut (♂), 3 meeqqat	356	4
1 inersimasoq (♂), 4+ meeraq	4	<1	3+ inersimasut (♂), 4+ meeqqat	232	3

Tabel 3: Illoqutigiinni agguataarnerit assigiinngitsut qanoq issusai (♂, - ♀,)

Takuneqarsinnaavoq, Kalaallit Nunaanni inoqutigiit nalignnaanersaat tassaasut marlunnik inersimasortallit ataatsimillu meerartallit, imalt. inersimasut marluk meeqqallu marluk. Inersimasut pingasuugaangata meearlu ataasiulluni ilimagineqarsinnaavoq meeraq ataaseq 18-init sinnerlugit ukioqartoq, taannalu inersimasutut ilanngunneqassaaq, imaassinnaallunilu inoqutigiinni aanaajusoq aataajusorluunniit ilanngunneqarsimasoq. Aanaajusup, aataajusup imalt. meeqqap 18-nit sinnerlugit ukiullip inoqutigiit aningaasaqarnerat artorsaataappat isertittakkaminik ikiuunnissaat ilimanarsinnaavoq. Nalunaarusiortut isumaqarput meeqqat inersimasullu immikkoortiternissaat

Figur 2: Inersimasut kisimiittut amerlassusaat

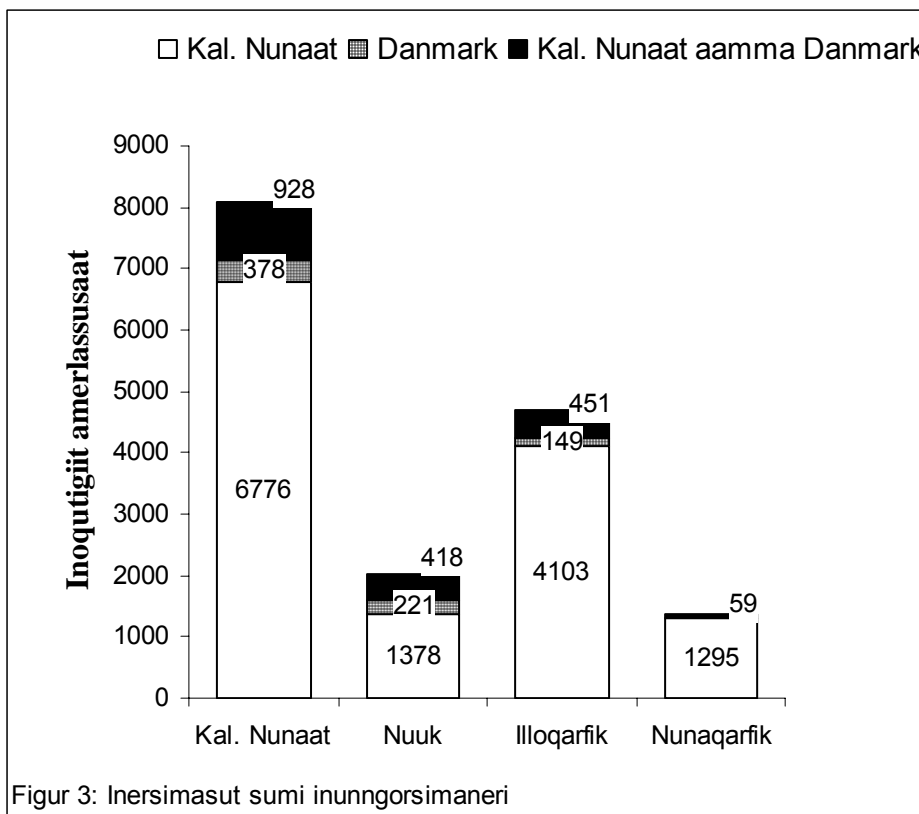
piitsuunerup takussaanera pillugu misissuinerup inernerinut pingaarnernut allannguinngitsaq.

Inoqtigiinnut piitsunngortitsisinnaasunut pissutaaqataasinnaasoq tassaavoq kisimiillutik pilersuisutut inuusut (Hope 1999, Spencer 2005). Fig. 2-mi takuneqarsinnaavoq inoqtigiit 18%-iini ataatsimik inersimasoqartut, kisitsinngorlugu inuit 1.447-t. Taakkunani 4%-t angummik pilersuisoqarput 14%-illu arnamik pilersuisoqarlutik.

Inunngorfik

GS-mit paasissutissani takuneqarsinnaavoq inoqtigiinni inersimasut Kalaallit Nunaanni nunamiluunniit allami inunngorsimanersut. GS ima paasissutissiivoq inuit Kalaallit Nunaata avataanni inunngorsimasut amerlanersai Danmark-imi inunngorsimasuusartut, taamaattumik nalunaarusiornermi taamatut taaneqartarput. Fig. 3-p takutippaa inersimasut inersimasut inunngorfigisaasa nuna tamakkerlugu agguataarnerat, kiisalu sumi najugaqarnerat.

Paasissutissani tupinnanngitsumik takuneqarsinnaavoq inoqtigiinni amerlanerpaani inersimasut tamarmik Kalaallit Nunaanni inunngorsimasut (84%), inersimasut Danmark-imi inunngorsimasut 5%-iupput, kiisalu inersimasut taakku nunat marluk arlaanni inunngorsimasut 12%-iullutik. Inunngorfik ima agguataaraanni illoqarfiit pingaarnersaat/illoqarfik/nunaqarfik takuneqarsinnaavoq inoqtigiit dansk-inik inersimasortallit annertunerusumik illoqarfiit pingaarnersaanni illoqarfinniluunniit allani inessimasut. Nunaqarfinni inoqtigiit 95%-ii inersimasunik Kalaallit

Nunaanni inunngorsimasunik inuttaqarput, inoqutigiillu dansk-iinnarnik inuttallit taamaallaat ½%-iullutik.

Ukiut

Eqqarsaatigisassat pingajuat inoqutigiinnik navianartorsiortitsisinnaasoq tassaavoq ukiut agguataarneri. Misissuinermeri inoqutigiit navianartorsiortutut ilimagineqartut qitiutinneqarmata, fig. 4 atorlugu takutinniarnearpoq inoqutigiit qassit ukiut 25-it iml. ukiut 30-it ataallugit ukiulinnik inersimasortaqaarnerisut. Immikkoortuni allani gruppit arnanik angutinillu katitikkat inersimasunik marluk tungaanut amerlassusisilinnik, assigiinngitsunik ukiullit ("allat") pineqarput, inoqutigiillu 2.094-it inersimasunik marluk sinnerinik inuttaqarput.

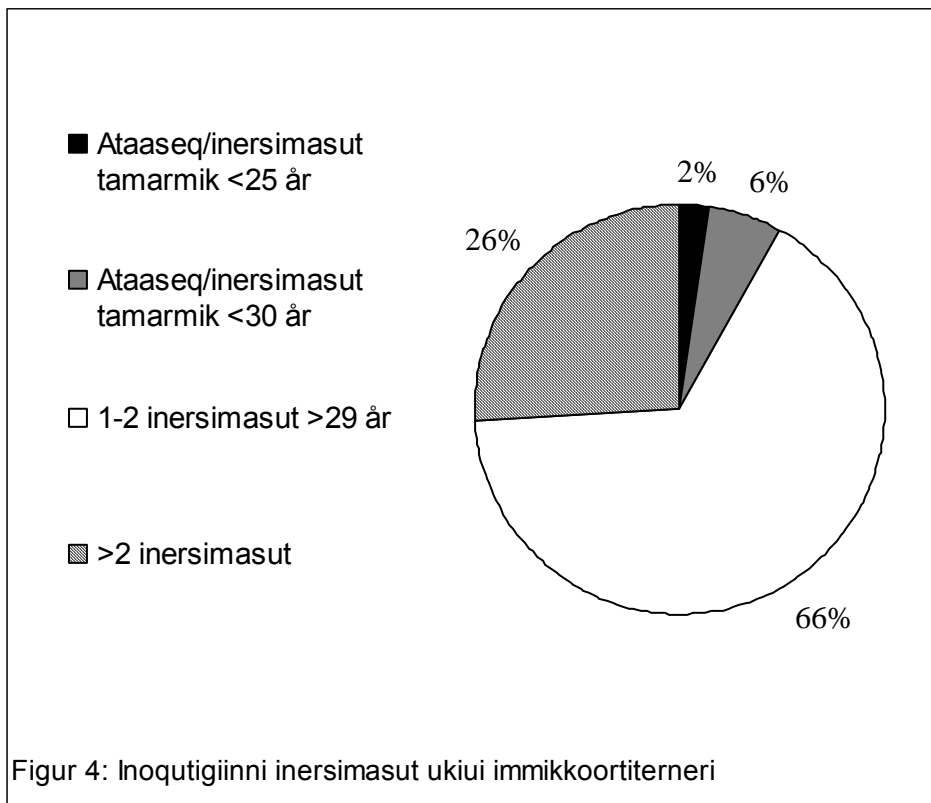

Fig.4-p takutippaa inoqutigiit agguataarneri, takuneqarsinnaavorlu inoqutigiit 2%-ii inersimasunit inuusuttunit pilersorneqartut. Taakku annertuumik mianernartutut isigisariaqarput, ilaatigut ilinniagaqarsimanerat qaqutigoomat, taamaattumillu suliffittaarnissaminnut killilimmik periarfissaqarlutik. Inoqutigiit 6%-iini inersimasut marluusut tamarmik 30-it ataallugit ukioqarput, kiisalu inoqutigiit 66%-iini inersimasut arlaat imalt. tamarmik 30-it sinnerlugit ukioqarlutik. Inersimasut inuusunnerumaat taama ikitsiginerinut Kalaallit Nunaanni initaarnissamut utaqqisarnerujussuaq pissutaalluarsinnaavoq. Naatsorsueqqissaartarnerit allat angajoqqaajusut inuusuttut amerlangaatsiarnerat takutippaat (ass. MIPI 2005 takuuk).

Misissueqqissaarnermi iliutsit

Misissuinermi siunertaavoq Kalaallit Nunaanni meeqqat piitsuusut qanoq amerlatiginersut takutissallugu, kiisalu inoqtigiinni pissakillioortunik meerartalinni suut maluginiartariaqarnersut. Misissueqqissaarnerit tamarmik piitsuunermut najoqqutarisat pingasut atorlugit ingerlanneqarput.

Naatsorsueqqissarneq allaatigisatut suliaq

Misissuinerup inernerata immikkortuani allaatigisatut suliami Kalaallit Nunaanni isertitat agguartaarneri nassuiarneqarput, taamaaliornermi agguaqatigiissillugit, qeqqi kuartiilu atorlugit. Aamma tassani inoqtigiit katillugit qassiunersut, meeqqat meeqqallu ilai Kalaallit Nunaanni piitsuulutik inuusut, taamatullu kommuunikkuutaartumik agguataarneri taakuneqarsinaapput. Naggataatigut meeqqat piitsuunerup naatsorneqarnerani toqqammaviusut arlaqartut najoqqutaralugit piitsutut taaneqarsinnaanersut takutinneqarpoq, Kalaallit Nunaannilu piitsuunermut eqqaanartoq nunanut allanut sanilliunneqarpoq.

Qanoq paasisariaqarnera sukumiisumik nassuiarniarlugu pisariaqartitsineq naapertorlugu piitsuuneq sukumiisumik saqqummiunneqassaaq. Tabel-it atorlugit kikkut, inuillu qassit 2004-p ingerlanerani pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisimanersut takutinneqassaaq, tassungalu ilanngullugu kommuunikkuutaartumik aningaasat tunniunneqarsimasut qanoq annertutigineri sukumiisumik takutinneqassallutik. Kiisalu takutinneqassaaq pisariaqavissuinnarnut ikiorsiisarnermi aningaasat katillugit isertitanut atorineqarsinnaasunut pingaaruteqartiginersut.

Naatsorsueqqissaarluni paasissutissiineq

Misissuinerup inernerisa misissornerisa takutippaat inoqtigiinni piitsunik meerartalinni suut ilisarnaataasinnaanersut. Misissuinermi inoqtigiit sumi najuqarnersut aallaavigineqarpoq, kiisalu qanoq katitigaanersut, ass. meeqqat inersimasullu tassani najugaqarnersut, inersimasut qassinik ukioqarnersut, aammalu Kalaallit Nunaanni nunamiluunnit allami inunngorsimanersut.

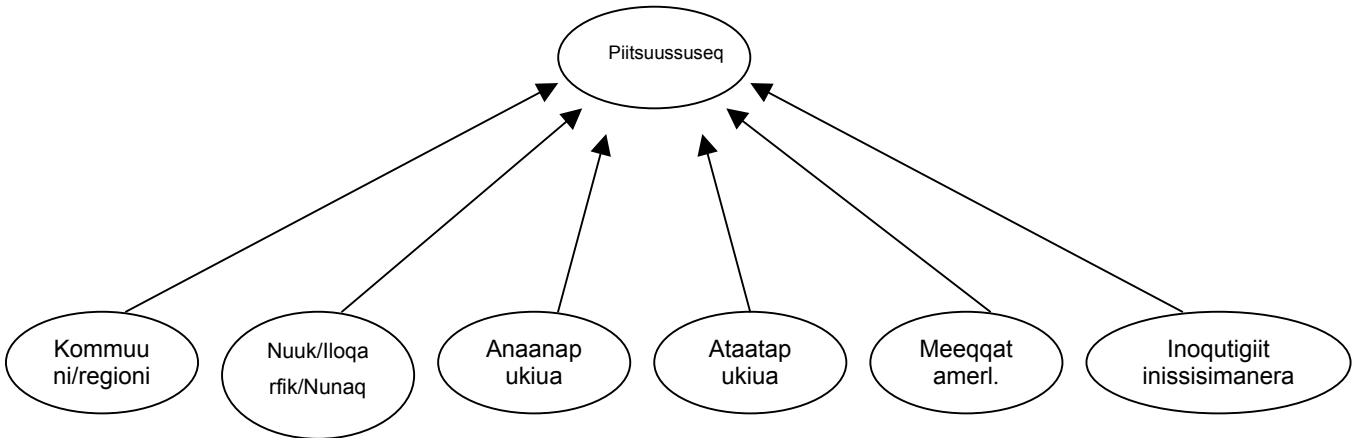
Nassuiaatitalimmik misissuinermi piitsuunermut najoqqutarisaq allanngorsinnaasutut (Imminut attuusassutillit/variabel) taaneqartarpoq, tassami allanik pissuteqarsinnaammat allatullu nassuiarneqarsinnaalluni. Tamakku pissutaasinnaasut, imminut attuumassuteqanngitsut, uafhængige variabel-inik taaneqartartut, ilisimatuussutsikkut misissuinerit allat najoqqutaralugit nassuiarneqarput. Naatsorsuutigisariaqarpoq pinnguutit taakku paasiniagarput, tassaasoq meeqqat piitsuunerat, paasitissinnaassagaat. Tamakkiisumik misissuinermi allanngorartut

assigiingitsutigut katiteraanni pinnguutit imminnut sunniuteqarsinnaaneri ilimagineqarsinnaavoq, taamaalillunilu pinnguutit sorliit piitsuulluni inuulernissamut "oqimaalutaanerpaanersut" paasineqarsinnaalluni.

Taamatut misissueqqissaarneq taaneqartarpoq regressionsanalyse.

Allanngorartut assigiingitsut iminnut attuumassuteqarnerinik misissueqqissaarnernut atorneqartarput, kiisalu imminnut attuumassuseqartut qanoq pingaaruteqartiginersut taakkunatigut takuneqarsinnaasarluni. Fig. 5-ip massuma ataaniittup uani nalunaarusiami ataqatigiinnerit misissoqqissaarneri takutippaa.

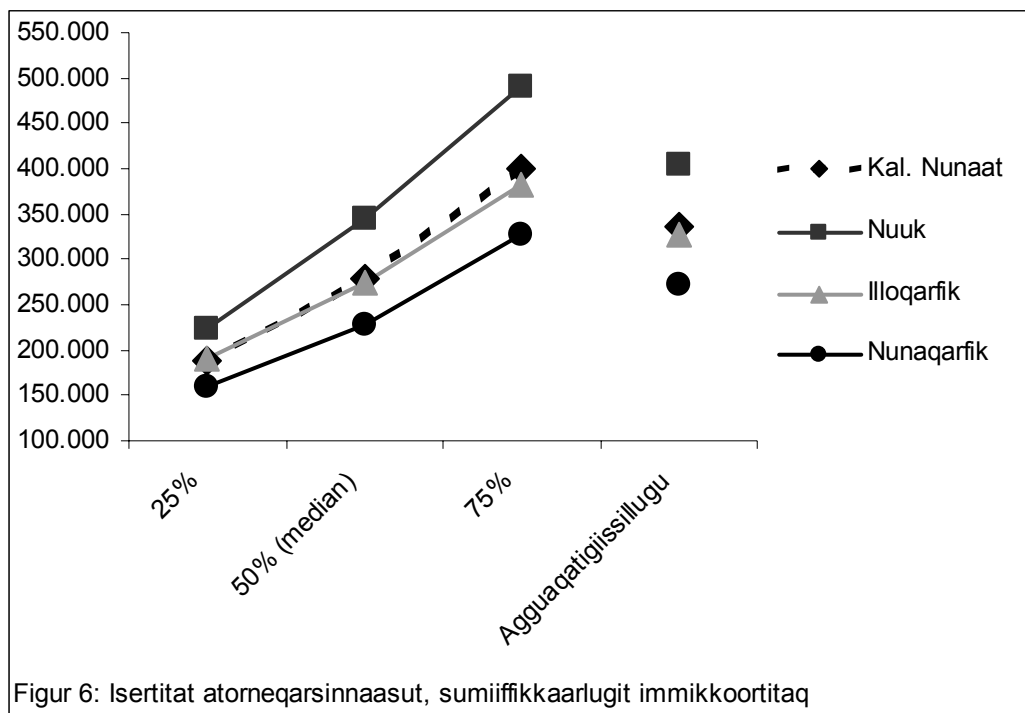
Figur 5: Misissueqqissaarnermi naatsorsueqqissaarnermi peruserisap takutinneqarnera

Allanngorartunik misissueqqissaarnerit inernerni takkuttartoq *odds ratio* (OR), eqimattat marluusut akornanni takussutissat sorliit ilimanaateqarnerusutut takussutissaqarneri takussutissaqartittarpaa. Assersuutigiinnarlugu OR-imik 1,4-ami inissisimasumik nassaartoqartillugu taava tamanna isumaqarpoq eqimattap aappaanut sanilliullugu eqimattami pineqartumi 40%-imik annerusumik nassaartoqarnissaanik ilimanaateqarnerusoq.

Kalaallit Nunaanni inoqutigiit isertitaat

Nalunaarusiap massuma immikkoortuani uani Kalaallit Nunaanni isertitat qanoq inoqutigiinnut agguatarneqarsimanersut takutinneqassaaq, immikkullu pisariaqavissuinnarnut ikiorsiisarnert qanoq agguataarneqartarnersut immikkut isiginiarneqassalluni. Matumani paasisat nalunaarusiap immikkoortuini tulliuuttuni nalunaarusiallu nassuiarnerani misissuineri tunuliaqutaassapput.

Figur 6: Iserititat atomeqarsinnaasut, sumiiffikkaarlugit immikkoortitaq

Iserititat agguataarneripingaaruteqartinnerilu

Kalaallit Nunaanni inoqutigiit agguaqatigiissillugu isertittagaat atorneqarsinnaasut fig. 6⁵-imi takutinneqarput. Tassani takuneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaat tamakkerlugu kiisalu illoqarfimmi pingaarnermi, illoqarfinni allani nunaqarfinnilu agguaqatigiissillugit isertitaasartut. Iserititat kuartinngorlugit takutinneqarput, tassa 25%-ii, 50%-ii (median-imik taaneqartartoq) kiisalu 75%-ii. Tassani takuneqarsinnaavoq nuna tamakkerlugu isertitat agguaqatigiissillugit 336.452 kr.-iusut. Mediani, tassaasoq titarneq inoqatigiit isertitaat najoqqutaralugit marlungorlugit amerlaqatigiissungortillugillu atorneqartoq, 279.670 kr.-iniippoq.

⁵ Illoqutigiit 8.082-iusut misissuineri pineqartumi paasisutissatut nalunaarsorneqartut ataatsimut katillugit akileraaruteqannginnermi 3.570.624.621 kr.-inik isertitaqarput aammalu isertitanit aningaasat tigussaasut katillugit 2.791.203.475 kr.-iullutik.

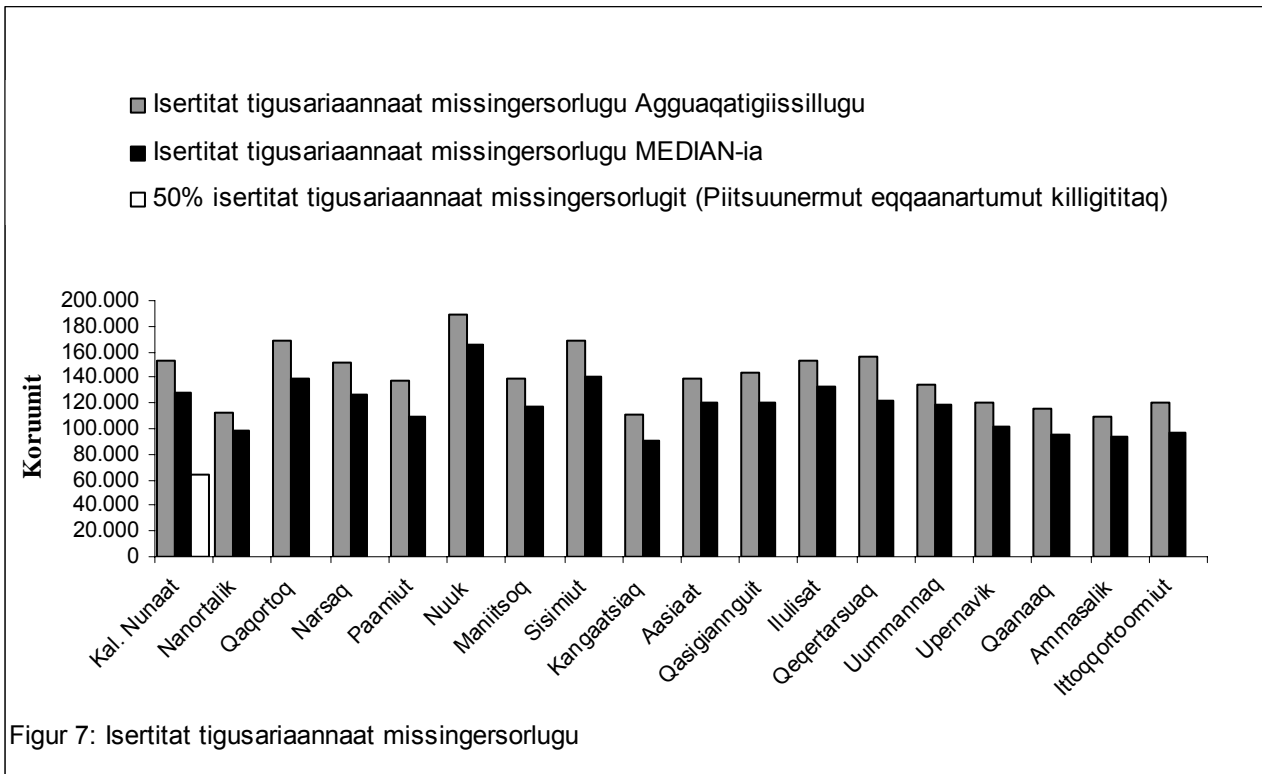

Fig. 6-ip takutippai koorit sisamat assigiingitsunik portussuseqarlutik imminnut malittut.

Naatsorsueqqissaarneq eqqarsaatigalugu koorit assigiingissuteqanngillat, imaappoq koorit portunersaat appasinnerpasaallu assigiingissuteqanngillat ($p=0.213$). Figur-ip takutippaa inoqutigiit illoqarfiit pingaarnersaanni najugaqartut ataatsimut isigalugu atorsinnaasunik annertunerpaamik isertitaqartartut. Kalaallit Nunaat ataatsimut isigissagaanni illoqarfinni isertittakkat tassaapput naliginnaanerusut, nunaqarfilli appasinnerpaatut inissisimapput. Figur-ip talerpia'tungaani isertitat atorneqarsinnaasut agguataarneqarneri takuneqarsinnaapput, tassanilu assiliaq qulaani taaneqartoq aamma takussaavoq. Pisuujunerpaat illoqarfiit pingaarnersaanni nassaassaapput, nunarli tamakkiisumik agguataaraanni illoqarfinni allani isertitat naliginnaanerupput, nunaqarfilli agguaqatigissitsinermi 50.000 kr.-inik appasinnerusumik inissisimapput.

Fig. 7-ip takutippai isertitat atorneqarsinnaasut oqimaalutakkat, imaappoq inoqutigiit isertitaat tamarmik inoqutigiit qassinik inuttaqarnersut kiisalu inersimasut meeqqallu qanoq agguataarsimaneri najoqqutaralugit oqimaaluutarneqaraangata imminnut assersuunneqarsinnaallutik. Taamatut oqimaalutaarinikkut nuna tamakkerlugu agguaqatigiissillugit 153.405 kr.-it anguneqassapput, kiisalu median-i 127.459 kr.-inik annertussusilik. Isertitat atorneqarsinnaasut oqimaalutakkat median-iat piitsuulluni inuunerup sumut killeqartinneqarnera aalajangerpaa. Taanna killiffik fig. 7-imi takuneqarsinnaavoq søjle-mi qaqortumi, tassalu 63.730 kr.-inik naleqarluni⁶.

⁶ Allanut naleqqiullugu piitsuunerit kommuunini imaluunniit nuna tamakkerlugu naatsorsorneqarneri assigiingissuteqanngimmata, misissuineri takussutitut ersertut nuna tamakkerlugu isertitat annikinnerusuni inissisimasut tamakkiisumik inissinneqarput.

Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiineq

Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutit tunniunneqartartut assigiinngitsorujussuupput annertussusaallu nikerartorujussuullutik. Ikiorsiineq naliliineq najoqqutaralugu pisarpoq, inuuniutissanut, illumut akiliutissanut atuinermullu akiliutissanut pisariaqavissut tunniunneqartarlutik. Naliliineq pisariaqartitsinerup nalilerneratigut pisarpoq, aammalu kommuunini ataasiakkaani pissutsit najoqqutarineqartarlutik.

Tabel 4-imi takuneqarsinnaapput 2004-mi kommuunit pisariaqartitsineq naapertorlugu ikiorsiissutit akiliutaasa agguaqatigiissinneri median-iilu. Kinaassutsimik isertuineq pillugu akilikkat annikinnerpaat annertunerpaallu immikkut takutinneqanngillat, paasissutissanili takuneqarsinnaavoq taamaallaat kommuunit marluk 2004-mi annikinnerpaamik tunniussimasaat 500 kr.-inik sinneqartut. Kommuunit 17-it akornanni kommuunit arfinillit 100 kr.-it ataallugit tunniussaqaarsimapput, kommuunit tallimat 100 kr.-nit 200 kr.-illu akornanni, kommuunillu sisamat 200 kr.-nit 400 kr.-illu akornanni. Taamaalilluni takuneqarsinnaavoq, 100 kr.-it ataallugit akiliisarneq naliginnaasoq. Inoqutigiinnut ataatsinut aningaasat tunniunneqartut 32.000 kr.-ininngaanniit 149.000 kr.-inut annertussuseqarput. Kommuunini pingasuni annertunerpaamik 60.000 kr.-it tunniunneqarsimapput, kommuunini arfineq-marlunni 60.000 kr.-it 100.000 kr.-illu akornanni, kommuuninilu arfineq marlunni 100.000 kr.-it sinnerlugit.

	Agguaqatigiisillugu	Isertitat appasinnerit	Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutit pisartagaqartarnermi isertitat appasinnerit aammalu agguaqatigiinnerat sanilliukkaanni takuneqarsinnaavoq qanoq amerlatigisut inoqutigiit pisartagallit inissisimanagerat tassalu appasinnermiittut agguaqatigiinnermilu qaffasilaartut kommuunini taakkartorneqartuni. Tabel-ip 4-p takutippaa isertitat appasinnerit (median) appasinnerusut kommuunikkaarlugit agguaqatigiissinnernit. Tamanna
KALAALLIT NUNAAT	16.904	9.192	
Nanortalik	18.371	9.629	
Qaqortoq	23.848	13.531	
Narsaq	11.877	7.857	
Paamiut	14.022	9.275	
Nuuk	23.925	15.685	
Maniitsoq	16.551	8.483	
Sisimiut	13.750	7.760	
Kangaatsiaq	19.980	14.641	
Aasiaat	21.387	10.402	
Qasigiannugit	8.172	6.290	
Ilulissat	10.772	5.949	
Qeqertarsuaq	18.442	12.539	
Uummannaq	8.260	4.554	
Upernavik	13.679	8.372	
Qaanaaq	9.540	5.631	
Ammassalik	19.983	11.997	
Ittoqqortoormiit	13.436	5.181	

isumaqarpoq pisartagallit amerlanersaat appasinnerujussuusut allaninggaanniit. Soorlu Ilulissani agguaqatigiissillugu tunniunneqartarput 10.772 koruunit inoqutigiinnut pisariaqavissumik ikiorsiissutinik pisartagalinnut. Median-ia 5.949 koruunit appasinneroqaaq agguaqatigiissinneraniit, tamannalu isumaqarpoq pisartagallit amerlanersaat appasittuararsuarnik pisartagaqarsimasut.

Aningaasat annertunngitsut kommuunini arlalinni tunniunneqartarsimasut ima paasineqarsinnaapput, pisariaqartitsineq naapertorlugu ikiorsiinnginnermi allatigut akiliisoqartarsimanissaa, soorlu inimut akiliutissanut akiligassanullu allanut. Aammattaaq ima paasineqarsinnaavoq, ilaatigut ima naliliisoqartarsimasoq aningaasat amerlanngikkaluartut iluaqutaasinnaasut. Allani patsiseqarsinnaanissaa ilimanarsinnaavoq.

Pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutit akuunerat

Assigiinngitsutigit allatigut piitsuunermut killigititaq, inunnik isumaginninnernik pisartagaqarnermik aallaavilik, ajoriniarneqartarsimavoq, pissutigalugu tamatumani ikiorsiinerup sivisussusaa aningaasallu tunniunneqartartut isiginiarneqarneq ajormata. Ajorinnineq ima tunngaveqarsimavoq, ukiup ingerlanerani piffissami sivikitsuinnarmi ikiorsiissutinik pisartagaqarsimagaluarluniluunniit pissakilliornerup nassuiaatitai najoqqutarigaanni piitsutut taaguuteqalertarneq⁷. Nalunaarusiat "Kalaallit Nunaanni Meeqqat Inuuniarnerat" (Nielsen og Wulff, 2007) siullersaanni takuneqarsinnaavoq, inoqutigiit meerartallit ukiup ingerlanerani piffissami sivikitsuinnarmi pisortanit ikiorserneqarsimasut aamma atortorissaarutitigit inoqatigiinnikkullu maqaasisaqartarsimasut. Siusinnerusukkut eqqaaneqareerpoq inatsisit naapertorlugit pisariaqartitsisunut ikorsiineq pilersuinissamut allanik periarfissaarunnerni aatsaat pisartoq. Taamaamat matumani misissuinnermi inoqutigiit meerartallit tamarmik ukiup ingerlanerani pisariaqartitsinertik naapertorlugu ikiorsiissutisisimasut ilaatinneqarput, tamatuma qanoq sivisutigisimanera aningaasallu qanoq amerlatiginerat apeqqutaatinneqaratik. Oqaatigineqareersutut ima paasisariaqarpoq pisortat ima naliliisimasut inoqutigiit ukiup ingerlanerani aningaasitigit ajornartorsiuteqarsimasut.

Inoqutigiinnut ikiorsiissutit tunniunneqartut takutinniarlugit maannakkut ikiorsiissutit inoqutigiit isertitaat atorneqarsinnaasut tamakkiisut isigalugit qanoq inissisimanerat takutinniarneqassaaq.

Tabel 5-ip takutippaa Kalaallit Nunaat tamakkerlugu kommuuninullu agguataarinikkut pisariaqavissuinnarnut ikiorsiinerup inoqutigiit isertitaannut atorneqarsinnaasunut tamarmiusunut

⁷ Takuuk Hussain 2004.

qanoq attuumassuteqarnerseq. Kolonni-mi siullermi takuneqarsinnaavoq inoqutigiit pisariaqartitsineq naapertorlugu ikiorserneqartartut tamaasa isigigaanni ikorsiissutit inoqutigiit isertitaasa atorneqarsinnaasut tamarmiusut agguaqatigiissillugit 10%-erigaat. Tamanna allanngorarpoq, Uummannami 4%-imiit Nuummi 14%-imut.

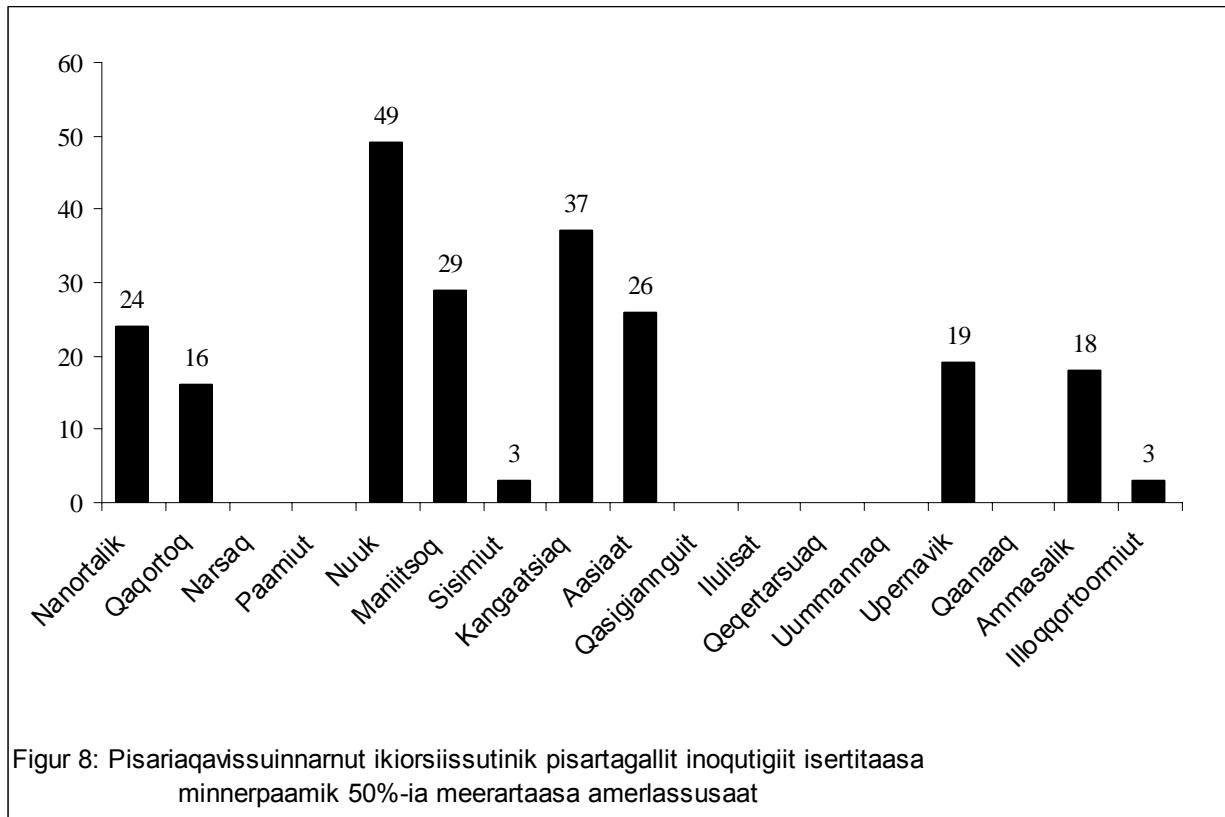
Takutitassat tulluuttut ilaatigut takutippaat, pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutit percentilinngorlugit qanoq "initutiginersut", tamatumani annikinnerpaamik pisartuniit annertunerpaamik pisartunut. Ikiorsiissutinik pisartut qulerarterutaat qulliit (90%) isigigaanni takuneqarsinnaavoq tamakkiisumik isertitani atorneqarsinnaasuni 27%-it tassaasut pisariaqavissunuinnaq ikiorsiissutit tunniunneqartartut. Allatut oqaatigalugu, pisartut qulerarterutaat annertunerpaamik pisartut eqqarsaatigigaanni taakku koruunit sisamanngoraangata koruuni ataaseq ikiorsiissutitut pisaraat. Inoqutigiit affarpiaatigut marlunngorlugit avikkaanni mediani 4%-iuvoq. Allatut oqaatigalugu inoqutigiit ikiorsiissutinik pisartut affaat 4%-i ataallugu sinnerilu 4%-i qulaallugu pisartut. Kommuunikkuutaartumik kisitsisit Kalaallit Nunaat tamakkerlugu kisitsisinut sanilliunneqarsinnaapput.

Kommuunit	Agguaqatigiisillugu illoqutigiinni isertitat	Procentinngorlugu – illoqutigiit (%)									
		10	20	30	40	50 (median)	60	70	80	90	
Kalaallit Nunaat	10	0	1	2	3	4	6	10	16	27	
Nanortalik	12	1	1	2	3	4	6	12	22	40	
Qaqortoq	13	0	1	2	3	5	10	16	25	38	
Narsaq	6	1	1	1	3	4	5	08	11	15	
Paamiut	9	0	1	1	3	6	9	11	15	23	
Nuuk	14	1	1	2	4	6	10	16	24	38	
Maniitsoq	11	0	1	2	3	5	7	11	17	31	
Sisimiut	7	0	1	1	3	4	5	8	12	18	
Kangaatsiaq	13	1	2	3	5	7	9	13	19	32	
Aasiaat	13	0	1	2	3	5	9	14	21	38	
Qasigiannugit	6	0	1	1	1	2	3	5	13	31	
Ilulissat	5	0	1	1	2	2	4	6	09	16	
Qeqertarsuaq	10	0	1	1	5	6	9	13	20	28	
Uummannaq	4	0	1	1	1	2	3	4	6	11	
Upernavik	8	0	1	1	2	4	5	7	11	18	
Qaanaaq	6	0	1	1	2	3	5	6	8	15	
Ammassalik	12	1	1	3	4	6	8	12	19	32	
Ittoqqortoormiit	12	0	1	1	2	4	6	9	20	37	

Tabel 5: Annertusisamik ikiorsiissutinik pisartagalit procentinngorlugit agguarneri ataatsimut illoqutigiinni meerartalinni aammalu illoqutigiinni minnerpaamik inersimasoq ataaseq annertusisamik pisartagalik

Kisitsisit piviusut atoraanni inoqutigiinni 83-ini, ikiorsiissutitut tunniunneqartartut isertitat ator neqarsinnaasut tamarmiusut affaannik (50%-inik) matuneqartarput, taakkulu 224-inik meerartaqarput. Inoqutigiinni 21-ini, 60-inik meerartalinni, ikiorsiissutit isertitat tamarmiusut 75%-ii matusarpaat. Inoqutigiit isertitaannik tamarmiusunik 50%-it sinnerlugit ikiorsiissutinik matuneqartartut meerartaat qanoq kommunikuutaartumik agguataarneqarsimanersut figur 8-mi takuneqarsinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni meeqqat piitsuusut amerlassusaat

Tabel 6-ip takutippaa meeqqat qassit piitsuullutik inuunersut. Ilaat allanut naleqqiullugit pissakillioortut, pisariaqavissuinnarnut ikiorserneqarlutik pissakillioortut, ilaat pissakilliuivissut tamatumani 50%-it 60%-illu atorlugit.

Piitsuussuseq suussusia	Meeqqat piitsuusut (Amerlassusaat kiisalu %-nngorlugu Kalaallit Nunaat tamakkerlugu)			Takuneqarsinnaavortaaq inoqutigiit 576-it nunat tamalaat akornanni pissakillioernermut killigititaasut akuerisat ataallugit inissisimasut, tassa nuna tamakkerlugu isertitat atorneqarsinnaasut median-iata 50%-ia ataallugu. Inoqutigiit taakku 576-it 1.416-inik meerartaqarput, imaluunniit Kalaallit Nunaat tamakkerlugu meeqqat 9%-ii. Nuna tamakkerlugu medianip 60%-ia
	Meeqqat amerlassusii	Inoqutigiit amerlassusii	Meeqqat amerlassusii (%-nngorlugu)	
Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq >50% ¹	1.416	576	9	
Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq >60% ¹	2.817	1.142	18	
Annertusisamik ikiorsiissutit	6.142	2.821	39	
Imaaliinnarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsuussuseq ²	507	174	4	

Tabel 6: Kalaallit Nunaanni meeqqat assigiinngitsutigut piitsuunermik inuuneqartut

¹ OECD-mi Kalaallit Nunaanni isertitakinnerit takussutissineri

² Illoqutigiikkaarlugit inersimasut 1-2 amerlassusillit, katillugit meeqqat 11.698-it

atoraanii, inoqutigiit 1.142-ut piitsuunermut killigitaasup ataani inuupput. Allanut naleqqiullugu piitsuuneq 60%-iisoq atoraanni meeqqat 2.817-it pineqarput, imaluunniit 18%-it.

Ilanngullugu takuneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni inoqutigiit meerartallit 2.821-it pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pissarsisarsimasut. Inoqutigiit taakku 6.142-nik meerartaqarput, imaluunniit meeqqat tamarmiusut 39%-ii. Inoqutigiit 174-it pissakilliuivissutut inissisimapput, tassa ukiumut isertitat annikinnerpaaffissasut ataallugit isertitaqartarlutik. Taamatut piitsuunikkut meeqqat 507-it, imaluunniit meeqqat tamarmiusut 4%-ii, eqqorneqarput, taakkulu Kalaallit Nunaanni inoqutigiinni ataatsimik marlunnilluunniit inersimasortalinniipput.

Tabel 7-mi takuneqarsinnaavoq kommuunikkuutaartumik meeqqat pissakillioortut inuusut qassiunersut. Allanut assersuunneqarsinnasumik pissakillioortut eqqarsaatigalugit killiliiffik appasinnerpaaq atorneqarpoq, imaappoq taamaaliornikkut meeqqat ikinnerpaat tassani pineqarput.

	Meeqqat katillugit TAMAKKII SUMIK	Allanut naleqqiullugu piitsuussuseq 50% annikinnerpaaffik			Annertusisamik ikiorsiissutinik tunng. piitsuuneq			Imaaliillaannarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsuuneq			
		Meeqqat amerlassusaat	Meeqqat amerlassusaat 1000-ikkaarlugit	Meeqqat amerlassusaat (%-inngorlugit)	Meeqqat amerlassusaat	Meeqqat amerlassusaat 1000-ikkaarlugit	Meeqqat amerlassusaat (%-inngorlugit)	Meeqqat amerlassusaat	Meeqqat amerlassusaat 1000-ikkaarlugit	Meeqqat amerlassusaat (%-inngorlugit)	Meeqqat amerlassusaat (illoqutigiinni inersimasut ataaseq imal. 2-t)
Kal. Nunaat	15.959	1.416	89	9	6.142	385	39	507	43	4	11.698
Nanortalik	739	105	142	1	384	520	2	21	41	<1	516
Qaqortoq	891	62	70	<1	349	392	2	25	37	<1	672
Narsaq	530	11	21	<1	253	477	2	3	7	<1	417
Paamiut	570	51	90	<1	291	511	2	15	31	<1	491
Nuuk	3.680	179	49	1	831	226	5	140	49	1	2.841
Maniitsoq	1.018	114	112	1	458	450	3	35	45	<1	772
Sisimiut	1.670	96	58	1	602	360	4	25	20	<1	1.271
Kangaatsiaq	565	116	205	1	426	754	3	38	110	<1	345
Aasiaat	870	56	64	<1	249	286	2	10	15	<1	668
Qasigiannugit	404	7	17	<1	15	37	<1	-	-	-	300
Ilulissat	1.354	69	51	<1	523	381	3	26	27	<1	955
Qeqertarsuaq	310	23	74	<1	120	387	1	3	12	<1	247
Uummannaq	803	65	81	<1	384	478	2	14	24	<1	596
Upernavik	1.012	165	163	1	485	479	3	47	70	<1	668
Qaanaaq	289	53	183	<1	140	484	1	14	65	<1	215
Ammassalik	1.055	209	198	1	542	514	3	40	68	<1	588
Ittoqqortoormiit	199	35	176	<1	90	452	1	51	375	<1	136

Tabel 7: Meeqqat amerlassusaat, meeqqat 1000-ikkaarlugit amerlassusaat, aammalu meeqqat Kalaallit Nunaani piitsuuneri kiisalu kommuuninut agguataarneri

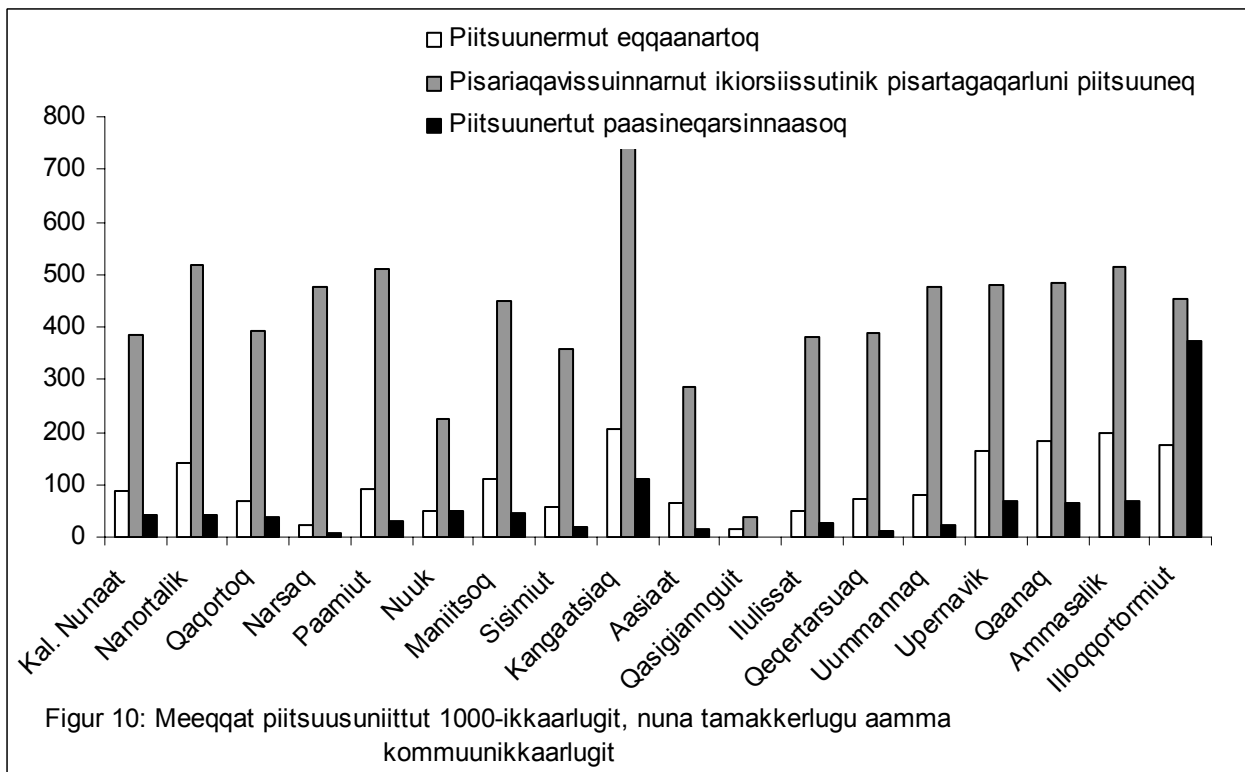
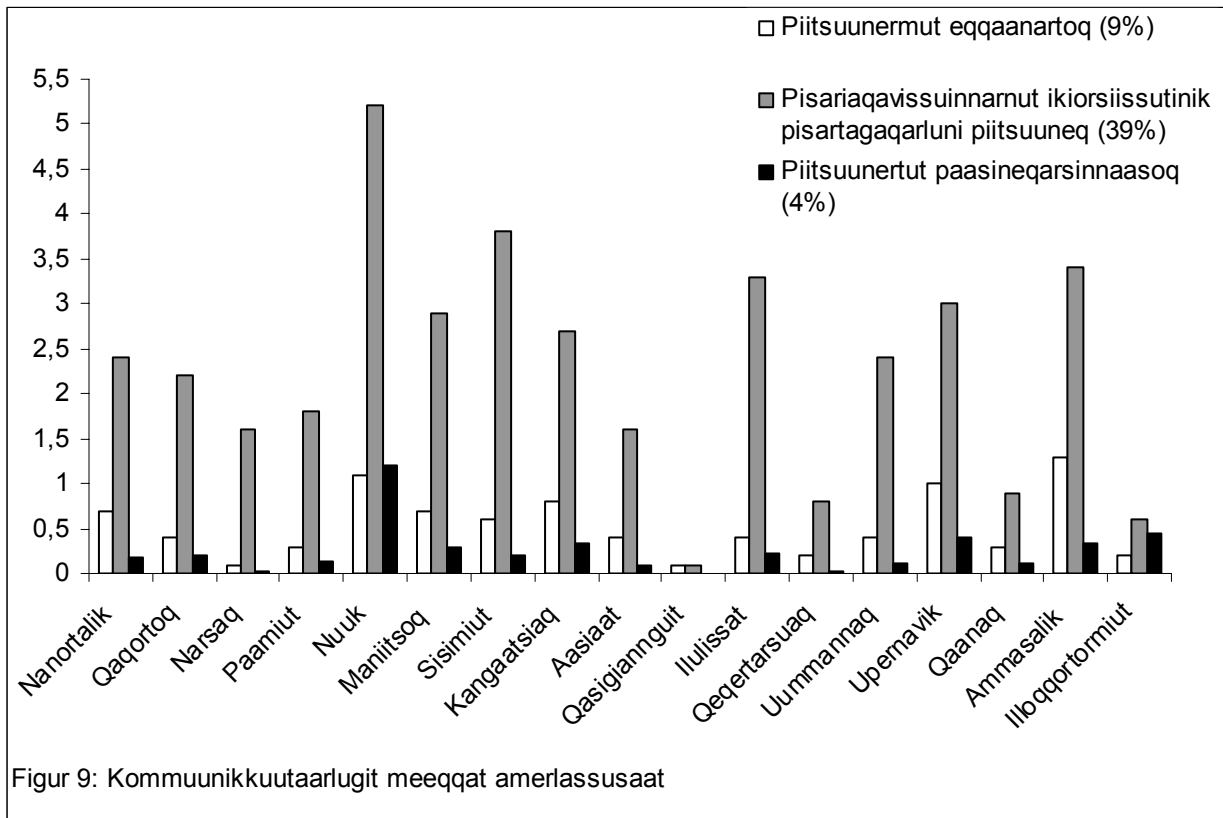
Kalaallit Nunaat tamakkerlugu kommuunillu ataasiakkarlugit meeqqat assigiingitsut toqqammavigisat pingasut atorlugit piitsuusut qassiuneri takutinneqarpoq. Kommuunit assersuussinnaanissaat siunertarlugu meeqqat amerlassusiviat ima allanngortinneqarsimavoq, takutinniarlugu qassit pissakilliusagaluartut, kommuunit tamarmik 1.000-inik meerartaqartuuppata. Tabel 7-mi "1.000-kaani meeqqat"-ni tamanna takuneqarsinnaavoq. Allattornerit taakku aamma atornerqarsinnaapput takorusukkaanni kommuunimi aalajangersimasumi meeqqat qassit kommuuninut allanut sanilliullugit pissakillioortut naatsorsuuneqarsinnaanersut. Kiisalu tabel-imi allassimapput "Meeqqat amerlassusaat%", taakkulu Kalaallit Nunaanni meeqqat pissakillioortut tamarmiusut allaavigalugit naatsorsorneqarsimapput. Allatut oqaatigalugu tassani kommuunikkuutaartumik Kalaallit Nunaanni meeqqat pissakillioortut tamarmik qanoq aguuataarneqarsimanersut takutinneqarpoq. Tamanna nuna tamakkerlugu meeqqat pissakillioortut amerlanerpaat ikiorniaaraanni sumi suliniuteqarnissamik aalajangiiniarnermut atornerqarsinnaavoq.

Meeqqat 1.000-kkuutaarlugit meeqqat allanut assersuunneqarsinnaasumik pissakillioortut qanoq amerlatigineri siullermik eqqarsaatigalugit kommuunit akornanni assigiinngiijaartorujussuusut takuneqarsinnaavoq. Nuna tamakkerlugu meeqqat 1.000-ugaangata 89-iusarput, kisianni nikerarput. Soorlu Qasigianguani 17-it, Narsamilu 21-it, kommuuninilu allani tallimani meeqqqat 1.000-ugaangata meeqqat 160-it sinnerlugit. Kangaatsiami amerlanerpaapput 205-iugamik Ammassalimmilu ikinnerulaarlutik 198-iullutik.

Takuneqarsinnaasutut meeqqat 39%-nik amerlassusillit inoqutiginni pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagarsimasuni najugallit kommuunikkuutaartumik assigiimmik agguataarneqarsimangillat, tamatumani ilaatigut kommuunit angeqatigiinnginnerat pissutaavoq. Qasigianguani 0,1%-it takussaapput, Nuummilu 5%-it. Qasigianguit kommuunianni aamma meeqqat pisariaqavissuinnarnut ikiorserneqarsimasut ikinnerpaapput, Kangaatsiamilu amerlanerpaalutik, tassa meeqqat 1.000-ugaangata meeqqat 754-it. Nanortalimmi, Ammassalimmi Paamiunilu meeqqat 1.000-ugaangata meeqqat 500-t sinnilaarlugit pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisimapput.

Meeqqat pissakilliuvisst eqqarsaatigigaanni nikerarput, Qasigianguani soqarani Nuummilu 1% sinnilaarlugu. Meeqqat 1.000-ugaangata Qasigianguanut tulliuppoq Narsaq 7-inik, Ittoqqortoormiinilu 375-iullutik. Tabel 7-mi paasissutissat fig. 9-mi 10-milu takutinneqarput.

Kommuunit tullerriiaraanni meeqqat 1.000-ugaangata meeqqat piitsuusut amerlanerpaaffii ikinnerpaaffiilu eqqarsaatigalugit takuneqarsinnaavoq kommuunit allattorsimaffiup aappaani qullernut inissisimagaangamik aamma allattorsimaffiup tulliani taamaakkajuttartut. Allanut naleqqiullugu pisariaqartitsineq naapertorlugu pissakilliuvinneq pigaanni ima paasineqassaaq ass. Maniitsoq tullerriiarlugit nr. 7, 10 aamma 7-iummat. Naak Nuuk illoqarfittut pissakillioortunik inuttalinnik amerlanerpaanik inoqutigeeqarfiusutut taaneqaraluartoq, takuneqarsinnaavoq Nuuk tullerriiarlugit nr. 15, 16 aamma 6-iusoq, tassa kommuuniusoq meeqqat 1.000-ugaangata meeqqat pisariaqartitsineq naapertorlugu allanullu assersuullugu pissakillioortut ikittuinnaasut. Ammassalik 3, 2 aamma 4-tut inissisimavoq meeqqat 1.000-ugaangata pissakillioortunik meerarpassuartaqarluni. Qasigiannugit nr. 17-iuvoq pissakillioortumullu patsisaasut atoraanni kingullersaalluni.

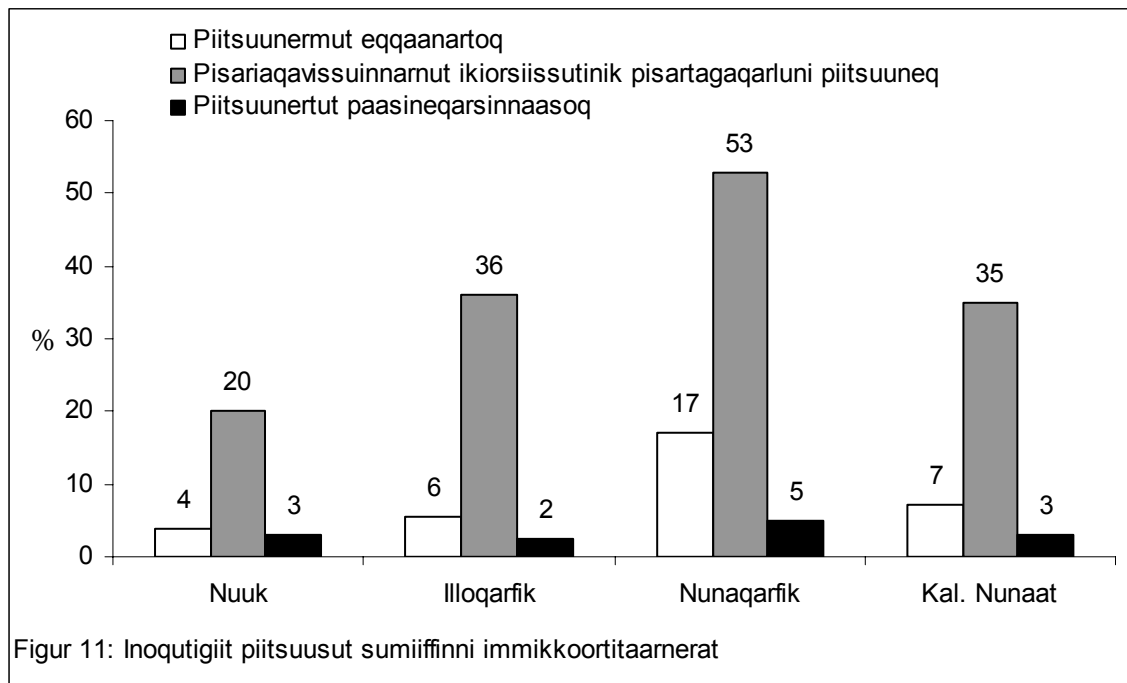
Tabel-imi tassani Kalaallit Nunaanni sumi meeqqat atugaannik pitsanngorsaanissaq iluaqutaanerpaasinnaasoq takuneqarsinnaavoq. Taamaaliornikkut kisitsisit piviusut naleqqiunneqarsinaasullu atorineqassapput. Assersuutigalugu Nuuk Kalaallit Nunaanni kommuuninut allanut sanilliullugu kusanartutut oqaatigineqarsinnaavoq, tassami meeqqat 1.000-ugaangata meeqqat ikittuinnaat pissakillioortut taaneqarsimammata, kisiannili aamma takuneqarsinnaavoq Nuummi pissakillioortunik meerarpaaloqartoq, tassami meeqqat amerlanersaat Nuummi najugaqarmata. Kalaallit Nunaanni meeqqat pissakillioortut ilarpassui Nuummi qanoq iliuuseqarnikkut ikorneqarsinnaassagaluarput. Aamma Ittoqqottoormiit eqqaaneqarsinnaavoq, tassani meeqqat pissaakillioortut ikittuinnaat najugaqarmata. Meeqqalli pissakillioortut amerlassusaat kommuunimi tassani meeqqanut tamarmiusunut sanilliullukkaanni meerarpassuurtut oqaatigineqarsinnaapput. Assersuutigalugu kommuunimi meeqqaat tamarmiusut 199-iusut akornanni meeqqat 90-it inoqutigiinni pisariaqavissuinnarnut ikiorsiivigineqarsimasuni najugaqarput. Ima aamma oqaatigineqarsinnaavoq, kommuunimi meeqqat 1.000-ugalarpata meeqqat 452-it inoqutigiinni pisariaqavissuinnarnut pissarsiaqartartuni najugaqarsimassagaluartut. Taamatut isigigaanni kommuunimut meerartaasunullu ajornartorsiut imaannaanngitsuvoq.

Piitsuuneq sumiiffinnut agguataarlugu

Kalaallit Nunaanni illoqarfiit pingaarnersaat, illoqarfiit allat nunaqarfiillu akornanni innuttaasut assigiinngitsorujussuarnik atugassaqartitaapput, taamaammallu sumiiffinnut agguataarineq inoqutigiit pissakillioortumullu eqqarsaatigalugit naleqquttuussaaq.

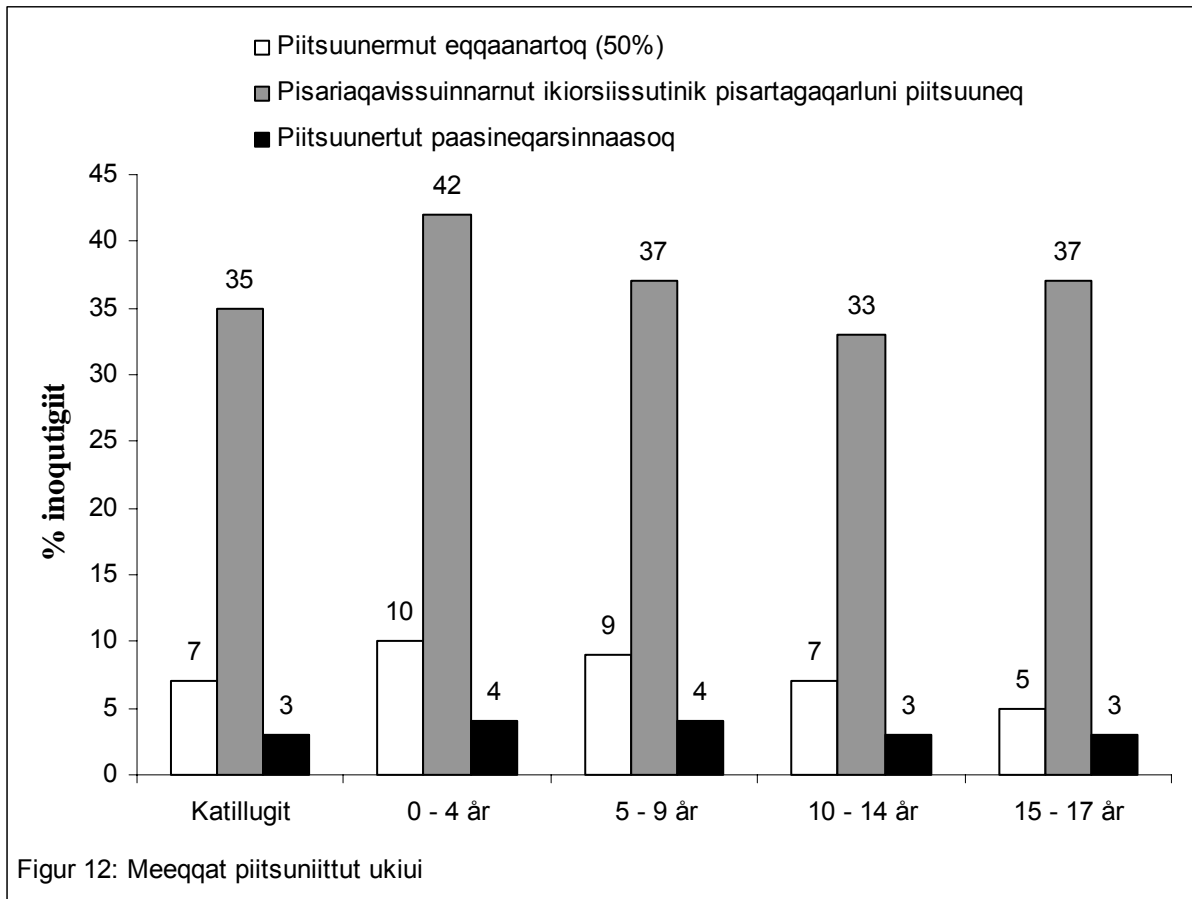
Fig. 11-imi takuneqarsinnaavoq inoqutigiit pissakillioortallit illoqarfiup pingaarnersaanut, illoqarfinnut allanut nunaqarfinnullu agguataarneri (Malugiuk: uani meeqqat amerlassusaat pineqanngilaq, kisianni inoqutigiit amerlassusaat). Nikinganerit annertuut takussaapput, oqartoqasinnaavorlu illoqarfiit pingaarnersaani pissutsit ajunnginnerpaasut, nunaqarfinnilu ajornerpaallutik, illoqarfillu allat taakkua akornanniillutik. Nuummi inoqutigiit 4%-ii allanut assersuussilluni pissakillioortutut taaneqarput, nunaqarfinni kisitsit taanna 17%-iulluni. Pisariaqavissunuinnaq ikiorsiineq Nuummi 20%-iuvoq nunaqarfinnilu 53%-iulluni.

Kalaallit Nunaani meeqqat piitsuusut ukiui

Meeqqat pissakilliornermik atugaqartut qassinik ukioqarneri qanoq misigisaqarneranut apeqqutaasarpooq. Figur –ip ataaniittup takutippaa meeqqat immikkoortiterneri, eqimattaq ataaseq 0-4 ukiullit, tullii 5-9 ukiullit, tullii 10-14 ukiullit kiisalu 15-17 ukiullit. Fig. 12-ip takutippaa inoqtigiit procent-inngorlugit sorliit pissakillioortunik meerartaqarnersut, taakkunanilu inoqtigiinni meeqqat qassinik ukioqarnersut. Takuneqarsinnaavoq, inoqtigiinni pisariaqavissunuinnaq pisartagaqartuni nukarliunerusut amerlanerusut, pissakillioortullu akornanni meeqqat ukioqqortunerusut ikinnerusut.

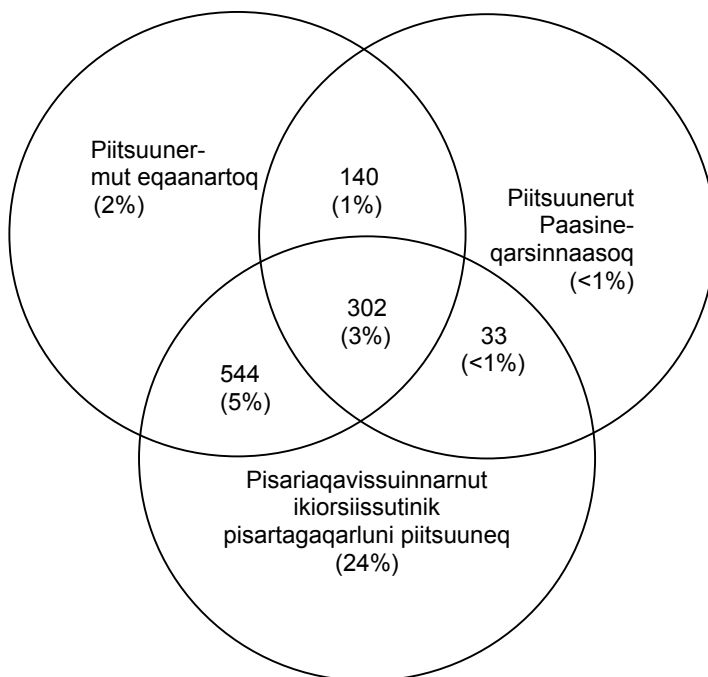

Matumani fig. 11-imilu pineqartut tassaapput ”inoqtigiit”, tassa ”meeqqat” pineqangillat. Taamaammatt pissakillioortut eqqartorneqarneri allanut naleqqiullugit allaanerulaarput. Aamma malugineqassaaq, inoqtigeeqarmat arlaleriarluni taaneqartunik, taakku assigiingitsunik ukiulinnik meerartaqarmata. Taamaammatt pineqartut 100%-it sinnerpaat.

Piitsuunermut najoqqutarisat arlallit atorlugit immikkoortiterineq (inoqutigiit 1-2 inersimasortallit)

Fig. 13-ip takutippaa piitsuunermut najoqqutarisat atorlugit immikkoortiterinermi tamarmik iminnut attuumassuteqartarneri. Diagrammi inoqutigiit 1-2 inersimasortallit atorlugit sananeqarsimavoq, pissutigalugu siusinnerusukkut taaneqareersutut taamatut killiliineq inoqutigiit pissakilliuivissut naatsorsuivigissagaanni atorneqartarmat. Assersuussisinnanissaq siunertaralugu taamatut killiliineq piitsuunerup nalilernerani aamma atortinneqarpoq, taamaaliornikkullu meeqqat 11.698-it inoqutigiinni 5.988-ni najugaqartut aallaaviupput. Allatut oqaatigalugu meeqqat tamarmiusut 73%-ii.

Figur 13: Meeqqat amerlassusaat piitsuni assigiinngitsuni inissisimanerat (OBS: Inoqutigiit inersimasortallit marlunnik)

Kisitsisit piviusut atorlugit misissuinerup takutippaa, meeqqat 302-t (inoqutigiinni 88-ini) najugaqartut pissakillioortullu, pissakilliuivissut aamma pisariaqartitsineq naapertorlugu pisartagaqartut. Meeqqat 33-it inoqutigiinni 14-ini najugaqartut pisariaqavissunuinnaq pisartagaqarput aammalu pissakilliuivissorlutik. Meeqqat 140-t inoqutigiinni 51-ini najugaqartut piitsuunermut eqqaanartumik paasineqarsinnaasunilli atugaqarput, meeqqallu 544-t inoqutigiinni 258-ini piitsuunermut eqqaanartumik atugaqarlutik, aammalu pisariaqavissuinnarnut pisartagaqarlutik. Fig. 13-imi %-ikkaarlugit takuneqarsinnaapput.

Meeqqat piitsunngornissaannut nalorninarsinnaasut

Misissueqqisaarnermi periusissat siusinnerusukkut eqqartorneqarmata eqqaaneqarpoq misissueriaaseq sananeqarsimasoq, taannalu atorlugu piitsunngorluni inuulernissamut ilisimanninnissamut pingaartitassat pingaaruteqarsinnaasut sukumiinerusut misissorneqarsinnaapput.

Misissueqqissaarnermi piitsunngorsinnaanermut najoqqutassiat pingasut atorneqarsimapput, pissakilliorluni inuulernissamut navianartutut taaneqarsinnaasut ilimageriikkat tassani takussaapput, pissakilliornermut naliliineq sorliugaluartorluunniit atoraluaraanni. Inoqutigiit pissakilliorlutut taagorneqarnissaat ilimanarsinerusarpoq, inoqutigiinni inersimasut ukiut 25-it ataallugit ukioqaraangata, inoqutigiinni kisermaassisunik angajoqqaaqaraangat imalt. inoqutigiit meerartaqarluaraangata. Taakkununga ilanngullugu Kalaallit Nunaannut immikkoorutilimmik tamatigullu naatsorsuutigisassamik peqarpoq, tassaasoq illoqarfiup pingaanersaasup, illoqarfiit allat nunaqarfiilli akornanni asigiinngissutsit. Taamaammat illoqarfinnut illoqarfimmullu pingarnermut naleqqiullugu inoqutigiinnik pissakilliorlutut taaneqarsinnaasunik nunaqarfinni nassaarnissaq ilimanarneruvoq. Tamassuma saniatigut misissuinerup takutippaa, inoqutigiinni pineqartuni inersimasut najugaqartut tamarmik Kalaallit Nunaanni inunngorsimagaangata pissakilliorlutut inuulernissaq annertunerusumik ilimagineqarsinnaasoq.

Regressionsanalyse-mik taaneqartartup nassuiarneqarnera

Regressionsanalyse imminnut attuumassuseqartut malugineqarsimasut nassuiarneqarnerini atorneqarsinnaavoq, tamatumanilu apeqqutit assigiinngitsut arlallit piareersimaffigisariaqarput. Misissuinerup inernissaata imaakkajummat: taamaappoq/taamaanngilaq (piitsuunngilaq/piitsuuvoq), regressionsanalyse atorneqartarpoq, taannalu misissueqqissaarnernut assigiinngitsunik marlunnik inerneqarsinnaasunut naleqqulluinnarpoq.

Tassani inersimasut *inunngorfiat*, qassinik *ukioqarnerat*, inersimasoq arnaanersoq *kisimiittoq* imalt. angutaanersoq *kisimiittoq*, *angerlarsimaffia* (illoqarfiit pingaanersaat / illoqarfik alla / nunaqarfik) kiisalu ilaqutariinni *qatanngutigiiit qassiunerat* nassuiaataasinnaasutut allanngorarsinnaasutut ilanngunneqarput. Taakku soorlu siusinnerusukkut eqqaanereersut, tassaappullu eqaarsaatigalugit

ilanngunneqarluarsinnaapput, taamaaliornikkummi ilimagineqarsinnaammat toqqammaviusumut nassuiarniakkamut pingaaruteqartut, tassa allaassusermik nassaarfiusinnaammata..

Piitsuulluni inuunerup ilimanaatigisaa oqaatsit odds ratio (OR) atorlugit takutinneqartarpoq. Nalilik assersuussinermut atorneqartoq taaneqartarpoq referenceværdi, taannalu 1-imik naleqarpoq.

Referencimik allamik toqqaanikkut nalilik aalajangersimasoq allanut atatillugu

allanngortinneqarsinnaavoq

95% CI (konfidensinterval) tassaavoq OR pineqartoq qanoq tatiginanngitsigisumik

takutitsisinnaasoq. CI OR-ip nalaata missaaniippat naatsorsukkat tatigineqarsinnaapput.

Paarlattuanilli CI-t "silittorujussuuppata", inerneru qanoq ilumoortiginersut oqaatigissallugu nalorninarnerusaaq.

P-værdi naatsorsuutigisat tatiginassusiinik taaguutaavoq alla, oqaraannilu 95%-imik CI-qarluni P-

værdi 5% iml 0.05 ataallugu inissisimassaaq. P-værdi-p takutippaa naatsorsorneqarsimasaq

nalaatsornerinnaanersoq, ima paasillugu P-værdi minnerungaangat OR-it nassaarisat

ilumoortuuneri ilimanarnerusaaq – tassalu nalaatsornerinnakkut nassaarisaaq. P-værdi-p 0,05

sinnerpagu oqartoqartarpoq naatsorsuutigisimasaq immikkooruteqanngitsoq. P-værdi

referenceværdi-mut atasoq tassaavoq variabelip tamakkiisup P-værdi-a.

Tabellit 8-miit 10-mut atuarneqarsinnaapput assigiingitsuni tamani værdi 1 atorlugu, taannalu

tassaavoq referencegruppimik taaneqartarpoq. Søjli qulaaniit ammut atuarneqarsinnaavoq

taamatullu takullugu referencegruppimut naleqqiullugu pissakilliorluni inuulernissaq qanoq

ilimanartigisoq.

Regressionsanalysit immikkoortut pingasut suliarineqarsimapput, variabelilu immikkortunut

atatillugu nassuiarneqarsimalluni.

Imminut attuumassutillit: Piitsuunermut eqqaanartooq

Piitsuunermut eqqaanartup misissoqqissaarnerani allaaviupput inoqutigiit 576-it pissakilliorlutut

inuusutut paasineqarsimasut, taakkunanilu agguaqatigiissillugu isertitaasartut 50%-imik atorlugit.

Tabel 8-mi takuneqarsinnaapput regressionsanalysit OR-ertallit, taakku CI-rtai P-værdillu.

	Piitsutut inuulernissamut navianartorsioortutut inissisimaleriannaat naatsorsorneri (OR= odds ratio)		
	OR	95% CI	P-værdi
Najugaqarfik:			
Illoqarfik anneq	1	-	<0,000
Illoqarfik	1,3	1,0-1,8	0,040
Nunaqarfik	6,0	4,5-8,1	<0,000
Ilaqutariit katiternerit:			
Inersimasoq ataatsimit ikinnerit	1	-	<0,000
Ataataq kisimiittoq	5,7	3,9-8,4	<0,000
Anaanaq kisimiittoq	5,7	4,5-7,2	<0,000
Iloqutigiinni meeqqat amerlassusii:			
1	1	-	<0,000
2	1,5	1,2-1,9	0,001
3	1,9	1,4-2,5	<0,000
4	4,2	3,0-5,8	<0,000
5 imaluunn. Sinnerlugit	8,4	5,7-12,2	<0,000
Inunngorfik:			
Inersimasut Kalaallit Nunaani inunngorsimasut	1	-	0,001
Inersimasut tamarmik Kal.Nun. inunngorsimasut	2,2	1,3-3,9	0,006
Inersimasut tamarmik Qall. Nun.inunngorsimasut	1,0	0,4-2,3	0,912
Ukiui:			
Inersimasut marlunnit amerlanerit	1	-	<0,000
Inersimasut tamarmik (1-2) 25-it sinnerlugit ukiullit	7,9	5,0-12,6	<0,000
Inersimasut tamarmik (1-2) 30-it sinnerlugit ukiullit	3,3	2,2-4,9	<0,000
Inersimasut 1 imal. 2 29.it ataallugit ukiullit	1,5	1,2-2,0	0,002

Tabel 8: Piitsuutut inuulernissamik navianartorsioortutut inissisimaleriaannaasut pissutsini tallimani ilisimaneqartuni misissuisimanagerit

Tabel 8 imatut atuarneqassaaq: Pilersuisup kisimiittup nalaani kisitsit 5,7 atuaraanni isumaqarpoq pissakilliorluni inuunissaq kisimiittumut 5.7-eriaammik ilimanarnerusooq – inoqutigiinnut arlalinnik inersimasortalimmut sanilliukkaanni. Kiisalu tabel-ip takutippaa, inoqutigiinni taamaallaat inersimasunik Kalaallit Nunaanni inunngorsimasunik najugaqarfigineqartut 2,2-eriaammik annertunerusumik ilimanarnerusut, imalt. marloriaataa sinnerlugu inoqutigiinnut Kalaallit Nunaani Danmark-imilu inuungorsimasunik najuqartunut naleqqiulllutik.

Inoqutigiinni inersimasunik ukiut 25-it ataallugit ukiulinnik najugaqarfiusuni piitsuunermut eqqaanartumik inuunissamut 7,9-riaammik annertunerusumik OR-eqarpoq, inoqutigiinnut 30

sinnerlugit ukiulinnik inuttaqartunut naleqqiullugu. Inoqutigiit ataatsimik marlunnilluunniit 29 ataallugit ukiulinnik inersimasortalinni inoqutigiinnut utoqqaanerusunik inersimasortalinnik 3,3-riaammik annertunerusumik OR-ilinnik.

Nunaqarfimmi najugaqarneq imalt. illoqarfiup pingaarnersaanni najuqarneq isigigaanni takuneqarsinnaavoq inoqutigiit nunaqarfinniittut pissakillioarnissaminnut arfinileriaammik annertunerusumik OR-qartut illoqarfiit pingaarnersaanni inoqutigiinnut naleqqiullugit. Inoqutigiinni meeqqat amerlassusaat isigigaanni, takuneqarsinnaavoq pissakilliorluni inuunissaq meeqqat amerliartornerat malillugu ilimanarsineruleriartortoq.

Imminut attuumassutillit: pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqarluni pissakilliorneq

Pisariaqavissuinnarnut pisartagaqarluni pissakilliornerup misissoqqissaarnerani aallaaviupput inoqutigiit 2.821-it pisariaqavissuinnarnut pisartagaqarsimasut. Misissuinerit siullermik 500 kr-nit 1.000 kr.-nillu ammut killigalugit suliarineqaqqaaraluarput, inernerili imminnut eqqaanarpallaaqimmata ammut killilernagit misissuinerit inernerit tabel 9-mi takuneqarsinnaapput⁸.

⁸ Ingerlajuaannartut inernerit soorlu koruunit amerlassusaat pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagallit taamaattoq, ajornangilaq narlusuumik regression atornissaa. Taamatulli misissuinerit ilimaginninneruvoq imminut attuumassutillit imminullu attuumassuteqanngitsut katinneqartarnissaat, kisiannili uani ilimagineqanngitsoq, imminut attuumassutilik atugarput eqqarsaatigissagaanni. Taamaammatt aaliangerneqarsimavoq logistisk regressionsanalyse atorneqassasoq, taava inerneq dikotomt-iussammat taavalu ilimagisinnaallugu amerlasaatissaqassasoq.

	Pisortanit pisartagaqarsimanernik takussutissat naatsorsomeri (OR= odds ratio)		
	OR	95% CI	p-værdi
Najugaqarfik:			
Illoqarfik anneq	1	-	<0,000
Illoqarfik	1,8	1,6-2,0	<0,000
Nunaqarfik	3,1	2,6-3,6	<0,000
Ilaqutariit katiterneri:			
Inersimasoq amerlassusii 1 ataallugu	1	-	<0,000
Ataataq kisimiittoq	1,4	1,1-1,8	<0,023
Anaanaq kisimiittoq	1,5	1,3-1,8	<0,000
Illoqutigiinni meeqqat amerlassusii:			
1	1	-	<0,000
2	1,2	1,1-1,4	0,003
3	1,4	1,3-1,7	<0,000
4	2,1	1,8-2,6	<0,000
5 imaluunn. Sinnerlugit	2,9	2,1-3,7	<0,000
Inunngorfik:			
Inersimasut Kalaallit Nunaani inunngorsimasut	1	-	<0,000
Inersimasut tamarmik Kal.Nun. inunngorsimasut	3,3	2,7-4,1	<0,000
Inersimasut tamarmik Qall. Nun.inunngorsimasut	0,3	0,2-0,6	<0,000
Ukiui:			
Inersimasut marlunnit amerlanerit	1	-	<0,000
Inersimasut tamarmik (1-2) 25-it sinnerlugit ukiullit	1,0	0,7-1,3	0,825
Inersimasut tamarmik (1-2) 30-it sinnerlugit ukiullit	0,5	0,4-0,7	<0,000
Inersimasut 1 imalt. 29-it ataallugit ukiullit	0,3	0,3-0,4	0,002

Tabel 9: Annertusisamik ikiorsiissutinik tigusaqartalernissamik navialalersut pisuni ilisimaneqartuni 5-imi.

Tabel 9 takutinneqarpoq angajoqqaat kisimiittut OR-imik 1,5-imik annertusisimapput, tassa kisimiittuulluni pisariaqavissuinnarnut pisartagaqarneq 50%-imik ilimanarnerneruvoq inoqutigiinnut arlalinnik inersimasortalinnut sanillitussagaanni. Misissuinerit aamma takutippaat, inoqutigiit Danmark-imi inunngorsimasunik inuttallit pisariaqavissuinnarnut pisartagalernissaat ilimananginnerusoq. Inoqutigiit inersimasunik Kalaallit Nunaanni inunngorsimasuinnarnik inuttallit pisartagaqalernissaannut navianarteq 3,3-usoq, inoqutigiinnut inersimasunik Danmark-imi inunngorsimasuinnarnik inuttallinnut 0.3-uvoq. Allatut oqaatigalugu, inoqutigiit 330-it Kalaallit Nunaanni inunngorsimasuinnarnik inuttallit pisariaqavissuinnarnut pisartagaqaraangata, inoqutigiit 30-it Danmark-imi inunngorsimasuinnarnik inuttallit aamma pisartagaqarsimassapput.

Qassinik ukioqarnermut atatillugu soqutiginarturnik saqqummersoqarpoq. Inoqutigiit marlunnik amerlanerusunik inersimasortallit pisariaqavissuinnarnut pisartagaqartarnerat takussaanerujussuuvoq. Tamanna takuneqarsinnaavoq inoqutigiit ukiut 30-it sinnerlugit ukiulinnik inuttallit, kiisalu inoqutigiit ukiut 30-it sinnerlugit 1,2-mik inersimasortallit annikinnerusunik OR-eqarnerisigut, tassa siulliit 0,5 ilaalu 0,3. 25-it ataallugit ukiullit immikkut malunnaateqanngillat, imaassinnaavormi taakku referencegruppe-tupajaaq pisariaqavissunuinnaq pisartagaqartartut.

Sumi najugaqarneq tamatumani aamma erseqqippoq, tassami illoqarfinni pisariaqavissunuinnaq pisartagaqalersinnaaneq 1,3-mik annertunerummat, nunaqarfinnilu 3,1-imik annertunerulluni. Naggasiullugu eqqaaneqarsinnaavoq piitsunngornissap ilimanarnera annertusiartuaarmat inoqutigiinni meeqqat amerliartornerisigut pisartagaqarnikkullu, tamatumani meeeqqanut marlunnut 1,2-ulluni, meeqqanullu tallimanik amerlanerusunut 2.9-ulluni.

Imminut attuumassutillit: Piitsuunertut paasineqarsinnaasoq

Tamatumani aallaaviupput inoqutigiit piitsuunertut paasineqarsinnaasumi inuusut 174.-it. Inoqutigiit ataatsimut isigalugit ataani atorneqartut 5.988-iupput, inoqutigiilli marluk sinnerlugit inersimasortallit ilaatinneqanngillat.

	Imaaliinnarlugu takussutissaqanngitsumik piitsutut inuunerlernissamut navialaneq naatsorsornera (OR=odds ratio)		
	OR	95% CI	p-værdi
Najugaqarfik:			
Illoqarfik anneeq	1	-	0,002
Illoqarfik	0,7	0,4-1,0	0,026
Nunaqarfik	1,3	0,8-2,0	0,316
Ilaqtariit katiterneri:			
Inersimasoq amerlassusii 1 ataallugu	1	-	<0,000
Ataataq kisimiittoq	7,0	3,8-12,7	<0,000
Anaanaq kisimiittoq	5,3	3,6-7,7	<0,000
Illoqutigiinni meeqqat amerlassusii:			
1	1	-	<0,000
2	2,0	1,3-3,1	0,002
3	3,1	1,9-5,2	<0,000
4	10,9	6,4-18,6	<0,000
5 imaluunn. Sinnerlugit	29,7	16,3-53,9	<0,000
Inunngorfik:			
Inersimasut Kalaallit Nunaani inunngorsimasut	1	-	0,318
Inersimasut tamarmik Kal.Nun. inunngorsimasut	1,1	0,5-2,5	0,760
Inersimasut tamarmik Qall. Nun.inunngorsimasut	0,5	0,2-1,9	0,311
Ukiui:			
29-t ataallugit ukiullit inersimasut marlunnit amerlanerit	1	-	<0,000
Inersimasut tamarmik (1-2) 25-it sinnerlugit ukiullit	3,4	1,8-6,5	<0,000
Inersimasut tamarmik (1-2) 30-it sinnerlugit ukiullit	2,0	1,2-3,3	0,008

Tabel 10: Imaaliinnarlugu takuneqarsinnaanngitsumik piitsuunermik inuuneqarlernissamut navialalertut pissutsit tallimat ilisimaneqartut tunngavialugit misissuineq

Tabel 10 takuneqarsinnaavoq pissakilliuvinerup misissorneqarneri. Illoqarfiit pingaarnersaat nunaqarfiillu sanilliullugit illoqarfinni inoqutigiinni OR 0,7-iusoq takuneqarsinnaavoq, nunaqarfinnili ima malunnarani. Takusinnaasat naapertorlugit sumi inunngorsimaneq pissakilliuilluni inuulersinnaanermut apequtaavallaanngilaq.

Takuneqarsinnaavorli meerartaqqortuuni OR malunnartumik qaffasinnerusoq.

Pissakilliulersinnaanerup ilimagisariaqarnera ilaqtariinnut tallimanik amerlanerusunilluunnit meerartalinnut ilaqtariinnut ataaasiinnarmik meerartalinnut sanilliullugu 30-eriaat angullugu annertuneruvoq. Soorlu siunnerusukkut takutinneqareersoq pilersuisut kisimiittut navianartorsiornerupput, tamatumani ataataasut kisimiittut 7-riaammik, anaanaasut kisimiittut 5,3-riaammik.

Nunani allani meeqqat pissakilliornerat

Piitsuuneq silarsuarmi sumiinneq apeqqutaalluni allanngorartarpoq. Nuna akissarsiatigut akitigigullu appassissumik inissisimappat, pissakilliornerup killinga aama appasinneruvoq. Soorlu siusinnerusukkut eqqaaneqartoq naloginnaasumik oqartoqartarpoq, meeqqat taamatut pissakilliorlutik inuusut inuiaqatigiinni pineqartuni perusussinnaasanut naloginnaasunut pisariaqartinneqartunullu akissaqaratillu allatut periarfissaqanngitsut. Kalaallit Nunaanni pissakilliorneq pillugu misissuinerup inerneru erseqqissarniarlugu nunanik allanik ataasiakkaanik assersuusiortoqarsimavoq. Tabel 11: Tassani takutinneqarput nunat Kalaallit Nunannut assersuunneqarajuttut, taakkunanilu paasissutissat soqutigintut.

Nuna	Ukioq	Allanit naleqqiullugit meeqqat piitsut (%-nngorlugu) (<50%)	Allanit naleqqiullugit meeqqat piitsut (%-nngorlugu) (<60%)
Norge	2000	3	8
Finland	2000	3	8
Danmark	2004	4	11
Sverige	2000	4	9
Canada	2000	15	24
Storbritannien	1999	17	28
USA	2000	23	30

Tabel 11: Nunani assigiinngitsuni meeqqat allanut naleqqiullugu piitsutut inuusut aggulunerat
Tigusiffigisaq: Luxembourg Income Study 2007.

Kalaallit Nunaanni paasivarput, 2004-mi meeqqat 18%-ii agguaqatigiissillugit isertitat 60%-ii ataallugit pissakilliorlutik inuusut, 9%-iilu agguaqatigiissillugit isertitat 50%-ii ataallugit. Pissakilliornermulli killiliussat sorliilluunniit atoraanni asseq saqqummersoq unaavoq: Kalaallit Nunaanni nunanit avannarlernit amerlanerusunik meeraqarpoq pissakilliorlutik, Canada-millu, USA-mit Tuluit Nunaannillu ikinnerusunik.

UNICEF-ip nalunaarusiamini "Child poverty in rich nations" (2000) una tikkuarpaa: Nunat assigiinngitsut akileraartarnikkut aningaasallu agguataarnerisigut assigiinngissutaat meeqqat nunani tamakkunani najugaqartut pissakilliornerinut akuulluinnartut. UNICEF malillugu nunat BNP-minni isumaginnermut atuinerpaat tassaaapput annikinnerpaamik pissakilliorlutik meerartaqartut.

Kalaallit Nunaanni Meeqqat Piitsuunerat – paasisat inerniliinerillu

Misissuinerup paasisutissat 2004-meersut atorlugit takutippaa Kalaallit Nunaanni meeqqat qassit pissakilliorlutik inuusut.

Nalunaarusiap immikkoortuisa siullianni Kalaallit Nunaani inoqutigiit meerartallit akornanni isertitat atorneqarsinnaasut qanoq agguataartarneqarnersut misissorneqarpoq. Tamatumani takutinneqarpoq isertitat atorneqarsinnaasut annertussusaat sumi najugaqarnermut attuummassuteqartoq. Kalaallit Nunaat tamakkerlugu isertitat illoqarfinni isertitanut assersuunneqarsinnaapput, illoqarfimmilu pingaarnemi annertunerullutik nunaqarfinnilu annikinnerullutik.

2004-mi pisariaqavissunuinnaq ikiorsiissutit tunniunneqartut isigigaanni takuneqarsinnaavoq tunniunneqartartut kommuunini tamangajanni annikitsuinnaasut. Pisartagaqarnerpaat quleraterutaat takugaanni paasineqarpoq isertitat atorneqarsinnaasut tamarmik inoqutigiinni taakkunani 27%-iat pisariaqavissunuinnarnut ikiorsiissutaasut.

Kalaallit Nunaanni meeqqat 1.416-it (9%) piitsuunermut eqqaanartumik atugaqarput, 6.142-t (39%) inoqutigiinni pisariaqavissunuinnarnut pisartagalinni najugaqarput, kiisalu meeqqat 507 (4%) piitsuunertut paasineqarsinnaasumik inuuneqarput. Meeqqat 302-t (3%) piitsuunermut najoqqutarisat tamaasa tunngavigigaanni piitsuusutut inuupput. Nunat tamalaat akornanni assersuusiortoqarsinnaavoq. Meeqqat piitsuunermut eqqaanartumik atugaqartut isertitat tamarmiusut affaat najoqqutaralugit 50 imalt. 60% ataallugit atugaqartitaappata. Pissakilliornermut killigititaasut suulluunniit atoraanni Kalaallit Nunaat nunanut avannarlernut naleqqiullugu meeqqat pissakilliorlutik amerlanerupput, Canada-mullu, USA-mut Tuluit Nunaannullu naleqqiullugit ikinnerullutik.

Pissakilliornermut killigititaasut suulluunniit atoraluaraanni regressionsanalysit siornatigut pissakilliornermut navianartorsiorfiit annertusisartut ilimagineqareersut uppersarsarpaat. Pissakilliorluni inuunissap navianartorsiorfigisai inoqutigiinni inersimasut ukuit 25-it ataallugit ukioqaraangata, inoqutigiit kisimiittumik angajoqqaartaqaraangat, imalt. inoqutigiinni meeqqat amerlagaangata. Tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaanni immikkoorutit tamatigut

ilannguttariaqartut tassaasut illoqarfiit pingaarnersaata, illoqarfiit allat nunaqarfiillu akornanni pissutsit. Imaappoq illoqarfiit pingaarnersaanni illoqarfinnilu allani inoqutigiinnik pissakillioortunik nassarnissaq nunaqarfinnut naleqqiullugu ilimanannginnerummat. Kiisalu misissuinerup takutippaa inoqutigiit inersimasortai tamarmik Kalaallit Nunaanni inunngorsimagaangata pissakillioortuni inuunissaq marloriaammik ilimanarnerulertarmat, tassani inoqutigiit nunatta avataani inunngorsimasunik inersimasortallit sanilliutissagaanni.

Suleriaatsiami nangaanarsinnaasut

Kalaallit Nunaanni meeqqat pissakilliornerat pillugu misissuineq una arlalinnik nangaanarsinnaasut atorlugit suliarineqarpoq, tamannalu nalunaarusiortut oqaatigerusuppaat misissuinerup ingerlannerani takorloorsinnaasimangisavut eqqarsaatigalugit.

Inoqutigiit = ilaqutariit ?

Misissuinerit tamaasa eqqarsaatigalugit toqqammavigisaq pingaarnerpaaq tassaasimavoq inoqutigiinni ilaatinneqartuni meeqqat amerlassusaat, taamaaliornermilu ilimagineqartuaannarsimavoq inoqutigiinni nalunaarusiorneqarsimasuni ilaqutariit naliginnaasut najugaqartarnerat. Paasissutissanik pissarsiorneq inoqutigiinnit 18-it ataallugit ukiulinnik meerartalinnit pisimavoq. Inoqutigiit "ilaqutariinnut" taarsiullugit misissuivigissallugit pitsaanerpaatut maannakkut taasariaqarparput, paasissutissat pigeriikkat atorlugit inuiaqatigiit tamakkiisumik misissussagaanni. GS-illi paasissutissaatai atorlugit takuneqarsinnaanngilaq inoqutigiinni inersimasut ilumut meeqqat angajoqqaarineraat.

HBSC Greenlandimit kisitsisit kingullerpaat marsi 2006-mi katersorneqarsimasut najoqqutaralugit paasisat: meeqqat 2.200 miss. 12-niit 17-inut ukiulinni 54%-it angajoqqaat marluk inooqatigaat (anaana/anaanarsiaq aamma ataata/ataatarsiaq), 28%-it anaanartik kisiat inooqatigaat, 7%-it ataartik kisiat inooqatigaat, 11%-illu oqarput angajoqqaatik/pilersuisutik inooqatiginagit (Niclassen m.fl. 2007). Paasisat taakku najoqqutarissagaanni imaagunarpaq Kalallit Nunaani meerarpaaloqartoq angajoqqaaminnik inooqateqanngitsunik.

Tamassuma saniatigut GS-ip naatsorsorsimavaa januarip aallaqqaataani 2004-mi inissiat amigaatigineqartut 4.286-it 5.528-illu akornanniissimasut, tamannalu ulloq taanna Kalaallit Nunaanni 20.928-inik inissiateqarnermut sanilliunneqassaaq. Imaassinnaavoq inissaaleqineq inuit inoqutigiinni allassimaffimmini najuqannginnerannut peqputaaqataasoq.

Isertitat

Inunnik isimaginninnermut inatsisini 2004-mi atuuttuni takuneqarsinnaavoq inoqutigiit annikinnerpaamik isertitalinnut ineqarnermut, innaallagissamut imermullu akiligassat kommuunimit

isumagineqarsinnaasut⁹. Akilerneqarsimasut taakku GS-ip pigingilai¹⁰, kommuunillu paasissutissaateqanngillat ima atorneqarsinnaasunik akilikkat kikkunnut inoqutigiinnullu sorlernut tunniunneqarsimanersut paasissallugit. Inunnik isumaginninnermut atatillugu suut akit najoqqutarineqarnersut paasiniarnerini paasinarsimavoq kommuunit ataasiakkaat akiliisarnerminni allatigut periuseqartarsimasut. Ilaatigut kommuunip ataatsip ikiorsiissutinik pisartagaqareersut aasaanerani oliamik 30 literimik, ukiukkullu oliamik 50 literimik akiliussimavai. Tamanna ima paasisariaqarpoq inoqutigiit ilai naatsorsueqqissaarnermi isertitakinnerpaatut allassimasut GS-ip allattorsimasaannit pissaqarnerusimasut. Tamannali inoqutigiinnut annertunerusumik isertitaqartunut aamma atuulluarsinnaavoq.

Isertitat pillugit paasissutissat innuttaasut akileraaruserisunut nalunaarsugaannit pissarsiarineqarput, kiisalu aamma pisortat ikiorsiissutinik akiliisarnerminnik nalunaaruteqartarnerinit. Siusinnerusukkut oqaatigineqareersutut isertitat 5.000 kr. ataallugit amerlasusillit B-mik taaguutillit ilanngunneqarsimangillat. Aammattaq aningaasaqarneq pisortatigoortuunngitsaq naatsorsuinermi ilanngunneqanngilaq. Pisortatigoortuunngitsumik aningaasaqarneq pisortatigoortutulli inoqutigiit akornanni iluannilu atugaasimasinnaavoq, paasissutissallu pigineqartut najoqqutaralugit aalajangerneqarsinnaanngilaq, qanoq pisortatigoortuunngitsumik aningaasaqarneq meeqqat pissakilliornerannut uani nalunnarusiami takutinneqartumut sunniuteqarnerisq¹¹.

⁹ Inoqutigiit aningaasartuutaannik akilerneqartarneri kommuunimit aalajangerneqartarpoq. Aalajangerneqarnera misissorneqartarpoq inoqutigiit ataatsimut isertitaannik aningaasartuutaannillu. Iliuuserineqartarnerit allaffissornermi takussutissartaqanngillat qanoq kommuunit suleriaaseqarnerannik.

¹⁰ Paasissutissat pineqartut pillugit ukioq 2006-imiit kommunini nalunaarsuisoqalerpoq, tamatumalu neriunarsisippaa ima kinguneqassasoq, tassalu siunissami misissuinissani paasissutissat pineqartut aaqjissuussaasumik katersorneqalernerisigut misissuinermi ilanngullugit paasissutissiissutigineqarsinnaalernissai.

¹¹ Misissuisimanermi "Analyse af fangererhvervet i Grønland" ukiumoortumik katillugit isertitat naatsorsorneqarput, tamatumani inuussutissarsiutigalugu piniartutut allagartaqartut tamarmik pisortatigoortumik pisortatigoortuunngitsumillu isertitsissutaanut tunngasut katillugit naatsorsorneqartarlutik. Misissuisimaneq tunngavigalugu inernilerneqarsinnaavoq ilaqutariit 260-it sinnerlugit aammalu inuit ataasiakkaat inuussutissarsiutigalugu piniarnermik allagartaqartut ukiumut katillugit 50.000 kr.-it ataallugit isertitaqartartut. Tamatumani kisitsisinnorlugi inuussutissarsiutigalugu piniarnermik allagartaqartut 10%-ii sinnerlugit pineqarlutik. Tamatumalu saniatigut ilaqutariit 370 missingiorlugit imaluunniit inuit ataasiakkaat ukiumut isertitaat katillugit 50.000-it aammalu 100.000-it kr.-it akornani inisissimapput, tamatumalu kisitsisinnorlugi inuussutissarsiutigalugu piniarnermik allagartallit missiliorlugi 19 %-ii pineqarput. Illuatungaani ilaqutariit 100-ngajaat inuillu ataasiakkaat, kisitsisinnorlugit 4%-iusut, ukiumut isertitaat 500.000 kr.-it sinnerlugit inisissimapput (Rasmussen 2005).

Naggasiineq siunnersuutillu

Misissuineq una naatsorsueqqissaarnikkut paasissutissiinerit tunniunneqartut atorlugit Kalaallit Nunaanni meeqqat pissakillioortut qanoq amerlatiginmersut sapinngisamik kisitsisit atorlugit takutinneqarput.

Taakku pingasut missingersuutit meeqqat piitsutut inuusut nassaarisinnaavai, inerneriliinerillu assigiinngitsut taakkua missingersuutit atorlugit inerniliisoqarsinnaalluni. Allaaserinnittup pisussaatitaaffiginngilaa eqqornerpaat toqqassallugu taakku missingersuutit pingasut akornanni, toqqaaneq pissutaatinneqartarami suna ujartornerlugu paasissutissat. Nunarsuarmioqatigiit akornanni piitsuunermut eqqaanartoq atorluarneqarsinnaavoq, kommuuninili inunnik sullissisut soqutiginerussagunarlugu pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagaqartut. Piitsuunertut eqqaanarsinnaasoq politikernut saaffiginnippoq, takuneqarsinnaammat qanoq amerlatigisut isertitakinnerusut kommuunit killigitittagaat atorlugit.

Aningaasatigut najoqqutarisat atorlugit takuneqarsinnaavoq meeqqat qassit misissuineri aalajangersakkat aalajangersimasut atorlugit inoqutigiinni isertitakitsuni alliarternersut. Nalunaarusioortut neriupput, misissuineri aalajangersakkat atorneqartut erseqqissumik nassuarneqarsimassasut aammalu misissuinerup pitsaaqutai killiffiilu takuneqarsinnaassasut. Taamaassimassappat atuartut misissuinerup pitsaassusaa pitsaanerpaamik aallaaveqarlutik nalilersinnaassavaat, naggataatigullu teknik-imut tunngasunik apeqqutinik akineqarsimanngitsunik apeqqutissaqaratik. Tamanna oqaatigisariaqarpoq, pissutigalugu pissakillioornermik misissuineq isertitani paasissutissani taamaallaat toqqammaveqartoq tamakkiisumik misissuinerut taaneqarsinnaanngimmat.

Kisitsisisit atorlugit misissuinerit inuit amerlasuut inissimanerannik misissuineri atussallugit naleqquttuupput, aammalu innuttaasut ilarparujussuinut apeqqutit soqutiginaateqartut taamaaliornikkut ersersinneqarsinnaallutik. Massuma misissuinerup ilaata inerneraa, inoqutigiit nunaqarfimmiut, kiisalu inoqutigiit amerlasuunik meerartallit pilersuisullu kisimiittut immikkut sammineqarnissaat pisariaqarmat, inoqutigiinni taakkunani meeqqat atugaasa pitsanngorsarnissaat siunertaralugu.

Kisitsisit kisiisa atorlugit inoqutigiinni aningaasaqarnerup qanoq meeqqat ulluinnarni inuuneranik siunniuteqarnersut takutinneqarsinnaanngillat. Inersimasut ilai arlaatigut sapinngisartik naapertorlugu meeqqatik ajorsinnassunik piffissami sivikitsumi sivilunerusumiluunnit annikitsumik

isertitaqarnerup nalaani kinguneranik eqqorneqannginnissaat anguniartarpaat, inersimasulli allat taamaaliorneq ajorput. Ilaquttat aningaasassaaleqinerisa qanoq meeqqanit malugineqartarnersoq paaserusullugu pisariaqarpoq meeqqat angajoqqaavilu naapissallugit misilittagaallu paasissallugit, soorlu uku nalunaarusiat immikkoortuisa siullerpaanni taamaaliorartoqartoq.

Misissuinissat allat

Meeqqat pissakilliornerat imaannaanngitsunik kinguneqarsinnaasarpoq, taamaammat nalunaarusiortugut siunnersuutigerusupparput meeqqat pissakilliornerat qanoq ingerlanersoq malinnaavigineqassasoq. Taamaaliorneq uani misissuinertut pisinnaavoq, tassa GS-ip paasissutissaatai atorlugit.

Pissakilliornerup nassuiarnerani najoqqutarisat illoqarfimmut pingaarnermut, illoqarfinnut allanut nunaqarfinnullu agguataarinikkut misissorneqarnerani assigiinngissutsit taama ersaritsigisut takullugit isumaqarnarpoq annertunerusumik misissuisariaqartoq. Kisitsisit nassaarineqartut qanoq annertugisumik suleriaaseqarnikkut sanngiissutinik aallaaveqarnerasoq erseqqissumik paasisariaqarpoq. Nalornineq tamanna suleriaatsimilu nangaanartut annikillisarneqarsinnaapput, kommuunini nalunaarsuinerup pingaartinneruneqalerneratigut, aammalu GS-imut sukumiisumik nalunaartarnikkut. GS-imi paasissutissat pitsangorsarnerini aamma pingaaruteqartut allat apeqqummut pingaaruteqarput, tassa meeqqat pissakilliornerinut tunngasunut, tunngaviliisinnaapput. Ass. ilinniagaqarneq isertitaqarnermut pingaaruteqarsinnaavoq, ullumikkulli inunnut ataasiakkaanut attuumasumik ilinniartitaanermut atasumik naatsorsueqqissaartoqanngilaq, taamaammallu tamakku maanna misissuinermi ilanngunneqarsinnaasimangillat.

Sivisuumik pissakilliorneq sivikitsumi pissakilliornermut sanilliullugu meeqqanut kingunipiloqarnissaa ilimagisariaqarpoq. Misissuinerup massuma ukioq ataaseq isertitanut paasissutissat najoqqutarivai, taamaammat eqqarsarnarpoq ukiut arlallit aallaavigalugit misissuinissaq pissusissamisussagaluartoq. Taamaaliornikkkut takuneqarsinnaalissagaluarpoq meeqqat taakkorpiat taasaanersut pissakilliorlutik ukiuni tulleriinni atugaqarnersut, kiisalu suut pissutaanersut meeqqat taama pissakillioruarnernut aammalu suut inoqutigiinnik pissakilliornerup qimannissaanik atorlugit iluaqutaasinnaanersut.

Misissuinerit qulaani taaneqartut – akuttunngitsumi suliarineqartartut – aamma takutissinnaassagaluarpat meeqqat pissakilliornerat akiorniarlugu iliuutsit ajunngitsumik kinguneqartarnersut.

Meeqqat pissakilliornerat akiorniarlugu iliuutsit

Meeqqat pissakilliornerat akiorniarlugu qanoq iliuusissat eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaanni Meeqqat Inuuniarnerat-a immikkoortuisa siullersaanni meeqqanit inuusuttunillu siunnersuutit ilanngunneqarsimapput (Nielsen aamma Wulff 2007 takuuk).

Uani nalunaarusiap immikkoortuani misissuinerinilumi allani uppersarneqarpoq, inoqutigiit inuusuttuunik aamma/imalt. kisimiillutik pilersuisoqartut pissakillioortut inuulernissaminnut navianartorsiortut (Hope 1999, Spencer 2005). Pissutsit taamaattut, navianartorsiornermullu peqqutaaqaraasut allat matumani misissuinerimi tikkuarneqartut, takujuminartut oqaatigineqarsinnaapput, taamaammallu inoqutigiit pissakillioernermik inuunissaminnut navianartorsiortut kikkuuneri ikorneqarnissaallu periarfissinneqarpoq.

Kalaallit Nunaanni Meeqqat Inuuniarnerat-a immikkoortuisa pingajuat kingusinnerusukkut saqqummertussaavoq, sammissavaalu Kalaallit Nunaanni meeqqat FN-ip Meeqqat Pillugit Konvention-iani aalajangerneqarsimasut naammaginartumik inuuneqarnissaat, naammaginartumik inuuneqarnersut sammineqassaaq. Nalunaarusiami tassani Kalaallit Nunaanni aalajangersakkat taakku malinneqarnersut misissorneqassaaq, ilanngullugulu siunnersuutit arlallit FN-ip meeqqanut naammaginartumik inuuneqarlernissaannut qulakkeerinninnissamut tunngasut saqqummiunneqassallutik (Wulff aamma Nielsen 2007 takuuk).

Ilanngussaq 1

Isertitat tigussaasut pillugit ersarissaaneq

Isertitat tigussaasut pillugit paasissutissanik misissuineri pineqartumi ilanngussineq isertitat tigussaasut ukioq 2004 pineqarpoq Kalaallit Nunaani Naatsorsueqqissaartarfimmi nalunaarsuivimmit paasissutissat tiguneqarlutik ataanilu erserinnerusumik nassuiaasersorneqartut. Isertitat tigussaasut pillugit pineqartuni Kalaallit Nunaani Naatsorsueqqissaartarfia saqqummiuttagaanut atatillugu misissuineri uani meeqqanut tapit tunniunneqarsimasut ilanngullugit naatsorsorneqarput, tamatumani isertitat pillugit misissuinerit Kalaallit Nunaata Naatsorsueqqissaartarfianit saqqummiunneqartunit misissuisimanerimi uani allaanerussuteqarlutik.

Isertitat tigussaasut pillugit misissuineri uani atorineqartut ersarissarneqarneri:

A-tut isertitat (nammieerluni immersugassami nalunaarutigineqartut)

+B-tut isertitat (nammieerluni immersugassami nalunaarutigineqartut, taamaattorli ukiumoortumik isertitat 5.000 kr.-it ataallugit isertitat ilanngunnagit)

- Inaarutaasumik akileraarutit (nammieerluni immersugassami nalunaarutigineqartut)

-Immikkoortortaq 54-imi ilanngussaq (ilanngussaq nammieerluni immersugassamik kingusinaartumik tunniussineri ilanngunneqarsinnaasoq)

+Akileraarutit akilerneqartut appaavigineqarneri nunani allani akileraaruteqartarneq tunngavigalugu (nammieerluni immersugassami nalunaarutigineqartut)

= Akileraaruteqareernerimi isertitat (naatsorsorneqartut).

+Inunnut annertusisamik ikiorsiissutit (inunnik isumaginnittoqarfimmit naatsorsuutit nalunaarutigineqartut tunngavigalugit, ataani takuuk)

=Isertitat tigussaasut (naatsorsorneri)

Inunnik isumaginninnermi annertusisamik ikiorsiissutigineqartut isertitat tigussaasuni ilanngunneqartut tulluugit allattukkat pineqarput:

Utoqqalinersiutit, meeqqanut tapit

Utoqqalinersiutit, inummut tapit

Siusinaartumik utoqqalinersiutit, meeqqamut tapit

Siusinaartumik utoqqalinersiutit, inummut tapit

Pisortanit ikiorsiissutit, ataasiartumik

Pisortanit ikiorsiissutit, annertusisamik ikiorsiissutit, suliffissaaleqineq

Pisortanit ikiorsiissutit, annertusisamik ikiorsiissutit, napparsimanermi aammalu ajutoornermi

Pisortanit ikiorsiissutit, annertusisamik ikiorsiissutit

Pisortanit ikiorsiissutit, annertusisamik pisariaqartitsineq tunngavigalugu ikiorsiissutit

Inigisamut tapiissutit

Meeqqanut tapiissutit

Ilanngussaqaq 2

Piitsuunermut killigitinneqartartoq atorineqarsimasoq piitsuunertut paasineqarsinnaasumi uani nalunaarusiami, tassaapput pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartakkat aaliangersimasut aammattaaq meeqqanut tapit kisimiittullu pilersuisut akilersuutitaat.

Pisartakkat killigitinneqartut atorlugit kisitsisoqarsimavoq, isertitat ataatsimut qanoq amerlatigineri, inoqutigiit ataatsip ukioq naallugu tigusarunikkit, taannalu piitsuunermut killigitinneqartut atorineqarpoq. Killigitinneqartut pisartakkat 2004-iminngaanneerput, misissuinerup paasissutissartaanni atorineqartut.

Pisariaqavissuinnarnut ikiorssiissutit kommuunit oqarasuaatikkut saaffigalugit mailikkullu attaveqarnikkut pissarsiarineqarsimapput. Ikiorssiissutit oqaluttuarisaanermut tunngammata, paasissutissat qularnartoqarsinnaapput, kisiannili uppersarneqarput uani misissuinermi. Kommuunit ilaanni pisartakkat assigiinngitsut atorineqartarsimapput, pisartagalik immikkut ineqaruni, inisimasuuguni, ikiorsissut sapaatip akunnikkaarlugit imalt. Qaammakkuutaarlugit tunniunneqartarsimasoq il. il. Kommuunit ilaat aamma meeqqanut tapiissutit pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagalinni assigiinngillat, ineqarneq qanoq inissisimanagera, pilersuisut ass. apeqqutaallutik. Tamakkua pissutsit allattorsimaffinni aaliangerneqarsinnaanngimmata, ikiorsiissutit agguaqatigiissinnera atorineqarsimavoq.

Kommuunit akigititaat apersuinermi pissarsiarineqarsimasut skema-mi takuneqarsinnaapput tapiliussap uani naggasiutaatut.

Meeqqanut tapit pillugit akigititat aningaasartuutissanut inatsit 2004-mut atuutsinneqartut atorineqarput, aamma immikkut kisinneqarsimalluni meeraq ataaseq inoqutigiinni ataatsimi. Meeqqanut tapit akigititaat isertitat apeqqutaallutik inissinneqartarput. Kisitseqqissaarniaraanni akigititaq ilumooqqissaartoq nassaariniarlugu, kisitsisit atorineqartut inoqutigiikkaarlugit misissorneqassanngillat, kisianni ilaqutariissuseq/perorsaasut kikkuunersut. Taamaanngimmat, meeqqanut tapiutit atorineqarsimapput isertitakinnerpaat akornanniittut. Tamanna pissutaatinneqarpoq meeqqat pissakinnerpaat akornanniittut misissuiffiqineqarmata. Ukiumut akigitinneqartartoq meeqqamut 5.610 koruuniupput.

Akilersuutit aningaasartuutissanut inatsimmi 2004-mut atuutsinneqartumut aaneqarsimavoq. Ukiumut akilersuutit 9.096 koruuniupput meeqqamut ataatsimut.

Akilersuutit pisariaqavissuinnarnut ikiorsiissutinik pisartagallit kommuunikkaarlugit nalunaarsuutit 2004

Kommune	Kisimiittut	Aappallit	Meeqqanut tapiut /kisimiittut	Meeqqanut tapiut/aappallit
Nanortalik				
Sap. akunneranut			175	175
Ullut 14-ikkaarlugit	646	1200		
Qaammammut				

Oqaaseqaat: Ullormut tunniunneqartarput 25 kr. meeqqamut. Ineqarluni imalt. inisimasuulluni assigiippoq ikiorsiissut. Naluneqarpoq ikiorsiissut 2004-imi assigneraa.

Paamiut				
Sap. akunneranut	450	650	176	176
Ullut 14-ikkaarlugit	900	1300		
Qaammammut		2600	758	758

Narsaq				
Sap. akunneranut	325/575*	650/900*		
Ullut 14-ikkaarlugit				
Qaammammut				

Alla: *meerallit. Ineqarluni imalt. inisimasuulluni assigiippoq ikiorsiissut. 2004-imi assinga ikiorsiissut.

Kangaatsiaq				
Sap. akunneranut	400/300*	550/450*	175	
Ullut 14-ikkaarlugit	800/600*	1100/900*		
Qaammammut	1733	2383		

Alla: Ikiorsiissutit immikkut inilinnut aamma inisimasunut assigiingillat.

Maniitsoq				
Sap. akunneranut	388	581	175	350
Ullut 14-ikkaarlugit	776	1162	350	700
Qaammammut				

Qasigiannugit				
Sap. akunneranut	350/250*	475/375*	175	175
Ullut 14-ikkaarlugit				
Qaammammut				

Alla: 2004-mi assinga. *Ukua aasakuinnaq ikiorsiissutigineqartarput: juli, august aamma september.

Qeqertarsuaq				
Sap. akunneranut	400	750	175	175
Ullut 14-ikkaarlugit	800	1500	350	350
Qaammammut	1720	3225	758	758
Kommune	Kisimiittut	Aappallit	Meeqqanut tapiut/kisimiittut	Meeqqanut tapiut/aappallit

Kommune	Kisimiittut	Aappallit	Meeqqanut tapiut/kisimiittut	Meeqqanut tapiut/aappallit
Qaqortoq				
Sap. akunneranut				
Ullut 14-ikkaarlugit	712/472*	1272/862*		
Qaammammut				

Alla: Kisitsit siulliit inunnut nammineq inilinnut atuupput, aappaa inooqatigiinnut/inisimasunut aammalu angerlarsimaffeqanngitsunoorput.

Ammassalik				
Sap. akunneranut	290/275	580/550	167/150	167/150
Ullut 14-ikkaarlugit	580/550	1160/1100	334/300	334/300
Qaammammut				

Alla: Kisitsit siulliit 2006-moorput, aappaa 2004-mut.

Ittoqqortoormiit				
Sap. akunneranut	300/200*	500/350?*	175	175
Ullut 14-ikkaarlugit				
Qaammammut				

Alla: Kisitsit siulliit 2006-moorput, aappaa 2004-mut. Nalorninartoqalaarpoq 2004-imi kisitsit 350. Aammattaaq solarimut 50- liiterimut inoqutigiit taperneqartarput 1. maj-imiit 30. sept. tungaanut. Aamma 70 liter Solar 1. okt.-imiit 30. aprilip tungaanut.

Aasiaat				
Sap. akunneranut	400/200*	600/400*	175**	350
Ullut 14-ikkaarlugit				
Qaammammut				

Alla: *Nammineq ineqarneq/inisimasuuneq. **meeraviit. 2004-mi assingiinnarpai.

Sisimiut				
Sap. akunneranut	370/328*	655	180	180
Ullut 14-ikkaarlugit	740/656*	1310		
Qaammammut	1605/1420*	2840		

Alla: *kisitsit siulleg inunnut nammineq inilinnut atuuppoq, aappaa inooqatigiinnut inisimasunullu. Meeqqanut tapiut marloriaatinngorsinnaavoq meerarivikkaanni.

Nuuk				
Sap. akunneranut	409*/468**	818	350	700
Ullut 14-ikkaarlugit	818*/936**	1636		
Qaammammut				

Alla: kisitsit siulleg kisimiittumut ineqanngitsumut atuuppoq, aappaa** kisimiittunut inilinnut. Atuutsinneqarput 2004 aamma 2006. Ukiumut qinnuteqartarput 1000-it missingiliorpai.

Kommune	Kisimiittoq	Aappallit	Meeqqanut tapiut/kisimiittut	Meeqqanut tapiut/aappallit
Uummannaq				
Sap. akunneranut	350	700	163,66	327,32
Ullut 14-ikkaarlugit	651,18	1302,28	327,32	654,64
Qaammammut				

Alla: 2004 aamma 2006-imut atuuttut.

Ilulissat				
Sap. akunneranut	400	600	175	175
Ullut 14-ikkaarlugit	800	1200	350	350
Qaammammut				

Alla: 2004-mi assinga, Peqqussut nutaaq ikiorsiissutitut tunngasoq utaqqeriarlugu allanngortinneqassapput ikiorsiissutit.

Upernavik				
Sap. akunneranut	500/300*	630/420*	175/80**	210/80**
Ullut 14-ikkaarlugit				
Qaammammut				

Alla:*ineqannginneq. ** Meeraq siulleq/meeqqap tullia.

Qaanaaq:				
Sap. akunneranut	400	600	175	175
Ullut 14-ikkaarlugit	800	1200	350	350
Qaammammut				

Atuakkat najoqqutarineqartut

Corak, M. (2005): *Principles and Practicalities in Measuring Child Poverty for the Rich Countries*. Innocenti Working Paper No. 2005-01. UNICEF Innocenti Research Centre, Florence.

Hansen, F. K.; Hansen, H. (2004): *At eksistere eller at leve. Fattigdom og lave indkomster i Danmark – hvordan måler man fattigdom?* CASA, København.

Hansen, H-T.; Jürgens, O.; Strand, A. H. H.; Voges, W. (2006): *Poverty among households with children: a comparative study of Norway and Germany*. International Journal of Social Welfare 2006;15:269-79.

Hope, S.; Power, C.; Rodgers, B. (1999): *Does financial hardship account for elevated psychological distress in lone mothers*. Social Science and Medicine 1999;49:1637-49

Hussain, M.A. (2003): *Børnefattigdom i danske kommuner i 1984-2001*. Socialforskningsinstituttet og Red Barnet, København.

Hussain, M.A. (2004): *Børnefattigdom i Danmark 2002*. Tema: Fattigdommens dynamik. Socialforskningsinstituttet, København.

Janson, S.; Sundelin, C.; Starrin, B. (2001): *Fattiga barns hälsa i det rika Europa*. Läkartidningen 2001;98:2914-18.

Grønlands Hjemmestyre (1982): *Landstingsforordning nr. 10 af 1. november 1982 om hjælp fra det offentlige* – læs den på følgende link:

http://www.nanoq.gl/gh.gl-love/dk/1982/ltf/ltf_nr_10-1982_dk.htm

Luxembourg Income Study (LIS) (2007): *Key Figures database* – data hentet fra <http://www.lisproject.org/keyfigures.htm> 15. juni 2007

MIPI (2005): *Statistik om børn og unge i Grønland 2005*. MIPI – Videnscenter om Børn og Unge. Nuuk

Niclasen, B.; Laursen, L.; Lønggaard, K.; Schnohr, C.: *Sundhed på toppen - resultater fra HBSC undersøgelsen i Grønland i 2006*. Inussuk-rapport I:2007. Under udarbejdelse.

Nielsen, S. L. & Wulff, S. (2007): *Børns Levestandard i Grønland del 1: "Børn med afsavn - interviewundersøgelse med børn og forældre i familier med knap økonomi"*. MIPI – Videnscenter om Børn og Unge, Nuuk.

Poulton, R.; Caspi, A.; Milne, B. J.; Thomson, W. M.; Taylor, A.; Sears, M. R.; Moffitt, T. E. (2002): *Association between children's experience of socioeconomic disadvantage and adult health: a life-course study*. Lancet 2002;360:1640-45

Rasmussen, O. R. (2005): *Analyse af fangererhvervet i Grønland*. (www.nanoq.gl) (Grønlands Hjemmestyre)

Salonen, T. (2002): *Barns ekonomiska utsatthet under 1900-talet. Bidrag till ett kommunalt barnindex*. Rädda barnen, Stockholm.

Spencer, N (2005): *Does material disadvantage explain the increased risk of adverse health, educational, and behavioural outcomes among children in lone parent households in Britain? A cross sectional study*. Journal of Epidemiology and Community Health 2005;59:152-57

UNICEF (2000): *A League Table of Child Poverty in Rich Nations*. Innocenti Report Card, Issue No.1. UNICEF Innocenti Research Centre, Florence.

UNICEF (2005a): *The status of children in the developed world: Child poverty in rich countries. 2005. Part 1*. International Journal of Health Services 2006;36:235-69. UNICEF Innocenti Research Centre, Florence.

UNICEF (2005b): *Child Poverty in Rich Countries, 2005. Innocenti Report Card No. 6*, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence

Wulff, S.; Nielsen, S. L. (2007): *Børns Levestandard i Grønland del 3: "Barnets ret til en tilstrækkelig levestandard. Børnekonventionens artikel 27 i en grønlandsk kontekst"*. MIPI – Videnscenter om Børn og Unge. Nuuk.

Landstings Finanslov 2004 - læs den på følgende link:

<http://www.nanoq.gl/anipi/fl2004/fl2004internet.pdf>

FN's Børnekonvention – læs den i sin helhed på dansk på følgende link:

<http://www.barnetsvalg.com/fn.htm>